

Odgojno-obrazovna uloga osnovnoškolske knjižnice (na primjeru Prve osnovne škole u Ogulinu)

Salopek, Itana

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:837500>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Itana Salopek

Odgojno-obrazovna uloga osnovnoškolske knjižnice

(na primjeru Prve osnovne škole u Ogulinu)

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2015.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Itana Salopek

Odgojno-obrazovna uloga osnovnoškolske knjižnice

(na primjeru Prve osnovne škole u Ogulinu)

(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: dr. sc. Marina Biti, red. prof.

Rijeka, 2015.

Sadržaj

Sažetak	2
1. Uvod.....	3
2. Definicija i zadaće školske knjižnice.....	6
3. Školski knjižničar.....	10
4. Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu	17
4.1. Novi oblici učenja u školskoj knjižnici	25
4.1.1. Programi informacijskog opismenjavanja	26
4.1.2. Osnaživanje vještina čitanja među djecom i mladima.....	34
4.1.3. Suradnja nastavnog osoblja i školskog knjižničara	38
4.1.5. Kulturna i javna djelatnost – partnerstvo s nastavom	47
5. Zaključak.....	57
6. Literatura.....	61
7. Prilozi.....	68

Sažetak

U 21. stoljeću napušta se ideja tradicionalne školske knjižnice kao mjesta čuvanja i pohrane knjižnične građe, namjenjenog isključivo posudbi, te ona postaje suvremeno informacijsko središte osnovnoškolske ustanove, s pristupom različitim izvorima informacija obogaćeno odgojno- obrazovnim, kreativnim i zabavnim sadržajima.

Svrha je ovoga diplomskog rada prikazati odgojno-obrazovnu ulogu osnovnoškolske knjižnice, odnosno ukazati na cjelokupne promjene unutar školske knjižnice koje su se dogodile pod utjecajem promjena u obrazovanju i naglog razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije.

Upravo se zbog tih promjena, koje sa sobom nosi suvremeno doba, javila potreba za različitim odgojno-obrazovnim programima i novim pristupima učenju. U ovom će se diplomskom radu nastojati navesti neke od najznačajnijih oblika odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj knjižnici i to na primjeru školske knjižnice *Prve osnovne škole* u Ogulinu.

Osnovni je cilj dokazati kako se je uloga školske knjižnice promijenila, odnosno kako je ona zadobila značajnu obrazovnu i kreativnu ulogu te postala mjestom u kojem se primjenjuju različiti oblici učenja (individualno, timsko, istraživačko itd.), a kojima se bitno pridonosi razvijanju i stjecanju informacijskih vještina učenika potrebnih u cjeloživotnom obrazovanju.

Ključne riječi: školska knjižnica, školski knjižničar, odgojno-obrazovna uloga knjižnice, učenje, informacijska pismenost, multimedijalnost

1. Uvod

U ovom diplomskome radu cilj je istražiti stupanj aktivnosti školskog knjižničara u provođenju odgojno-obrazovnih zadaća. Uz pomoć adekvatne literature nastojat ćemo iznijeti koje oblike rada odgojno-obrazovno područje školske knjižnice implicira. Neki od tih oblika rada su upoznavanje učenika s knjigom i knjižnicom, pomoć knjižničara učeniku pri izboru knjige, rad grupe mladih knjižničara, programi informacijskog opismenjavanja i sl.

Postavljamo si pitanje jesu li spomenuti zadatci školske knjižnice unutar odgojno-obrazovnog procesa samo isprazna fraza koju knjižničar pročita i teorijski usvoji ili se oni uistinu provode.

Kako bismo došli do odgovora na ovo pitanje koristit ćemo se analizom sadržaja dokumentacije školske knjižnice *Prve osnovne škole* u Ogulinu. Pritom će nam osnovni kriterij za izbor primjera odgojno-obrazovnih djelatnosti u školskoj knjižnici biti njihova razina uspješnosti i značajnosti.

U ovom radu prvenstveno će nas zanimati uloga školskog knjižničara kao učitelja i stručnjaka za knjižnične medije te razina njegova rada s učenicima i suradnje s nastavnicima.

U prvoj tematskoj cjelini ovog diplomskog rada izlaže se sama misija školske knjižnice. Daje se definicija i objašnjavaju se osnovne zadaće školske knjižnice kao samog srca škole.

U drugoj tematskoj cjelini detaljno je objašnjeno poslanje školskog knjižničara koje se očituje kroz određene zadaće školskog knjižničara kao nastavnika, suradnika i profesionalca. Naglasak je stavljen na njegovu ulogu kao učitelja i profesionalca. Istaknute su poteškoće koje se javljaju vezano za ostvarenje programa knjižnice i kvalitetu njezina djelovanja.

Treća je cjelina posvećena samoj funkciji školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu. Iznesen je izvedbeni godišnji plan i program rada školske knjižnice kojim je stečen uvid u njezinu neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost. Naglasak je stavljen na rad s učenicima. Istaknuta su obrazovna postignuća učenika prema njihovoj dobi. Budući da se u školskoj knjižnici na prvom mjestu rabi informacija, posebna je pažnja usmjerena na razvoj informacijske pismenosti i težnju knjižnice ka multimedijalnosti.

Kako se u knjižnici u svakom trenutku uči, temelj su ovog diplomskog rada aktivnosti osnovnoškolske knjižnice kojima se ostvaruju odgojno-obrazovne potrebe škole. Kako bi se pomnije predočile aktivnosti osnovnoškolskih knjižnica u odgojno-obrazovnom procesu navedeni su primjeri iz prakse osnovnoškolske knjižnice *Prve osnovne škole* u Ogulinu.

Uz obitelj, škola je najvažniji čimbenik odgajanja jer okuplja djecu u dobi njihova najintenzivnijega tjelesnog i duševnog razvoja. Budući da živimo u svijetu sve bržeg tehnološkog napretka, školske su knjižnice potaknute na promjene. Inovacije se javljaju i u samom obrazovanju, a školska knjižnica nastoji biti u koraku s vremenom i konstantno osnaživati svoju odgojno-obrazovnu ulogu različitim metodama učenja. Stoga se učenje sve više temelji na istraživačkom radu te se uvodi kreativno predstavljanje sadržaja (Power Point prezentacija, kviz...). Tradicionalna, klasična školska knjižnica kakvu smo poznavali dugi niz godina polako se bliži svome kraju te se u skladu s promjenama koje donosi moderni svijet okreće novom, informacijskom i informatičkom, vremenu i postaje informacijsko i obrazovno središte svake osnovnoškolske institucije.

Sastavni dio godišnjeg plana i programa rada škole je plan i program rada školske knjižnice. Ono što se propisuje u programu predstavlja, uglavnom, okvir za vrste djelatnosti koje provodi školski knjižničar, a sadrži neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost, stručnu i knjižničnu djelatnost te kulturnu i javnu djelatnosti. U neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost školske knjižnice uključen je rad s učenicima, suradnja s nastavnicima i stručnim timom te pripremanje, planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada te stručno usavršavanje. Najveći dio radnog vremena školskog

knjižničara pripada neposrednom odgojno-obrazovnom radu s učenicima. Učenik se u knjižnici pojavljuje kao najvažniji korisnik, koji je u uzrastu kada mu još uvijek treba nečije vođenje i kada se razvija kao duhovno, tjelesno, intelektualno, moralno i društveno biće.

Upravo školska knjižnica potiče razvoj svih ovih aspekata u učenika jer im, kao oaza informacija, pruža znanje. To znanje nastoji učenicima prenijeti na inovativan i kreativan način razvijajući učenikov intelektualni, duhovni i fantazijski svijet. Učenike nastoji zaintrigirati različitim metodama učenja, a to su, primjerice, istraživanje, selekcija i korištenje informacija na svim dostupnim medijima te oblici učenja kao što su učenje u paru ili grupi te individualno učenje. Cilj je školske knjižnice u učenicima probuditi ljubav i želju za informacijama i znanjem – želju za čitanjem i istraživanjem. Kako bi odgojno-obrazovna uloga školske knjižnice bila što kvalitetnija, školska knjižnica djeluje i kao partner u nastavi, primjerice, povezujući različita predmetna područja i sadržaje što je vrlo teško izvesti na samoj predmetnoj nastavi, te postavlja preduvjete za cjeloživotno obrazovanje.

2. Definicija i zadaće školske knjižnice

Školske knjižnice postoje otkako postoje i škole. U prošlosti su imale velik utjecaj na prosvjećivanje naroda jer su u mnogim mjestima upravo one bile jedine knjižnice. Takve su knjižnice osiguravale knjižni fond ne samo polaznicima škole, već i svim građanima određenog kraja. Danas nema mnogo školskih knjižnica koje su javne, iako se taj oblik u pojedinim mjestima još zadržao.

*Školske knjižnice po namjeni, korisnicima i knjižnom fondu svakako predstavljaju posebnu vrstu knjižnica. U načelu, to su knjižnice zatvorenog tipa, koje služe potrebama korisnika unutar jedne ustanove; samo u rijetkim slučajevima one preuzimaju, u mjestu gdje ih nema, i ulogu javne knjižnice.*¹

U organizaciji knjižničarske službe školske knjižnice zauzimaju posebno mjesto. Prema Zakonu o knjižnicama knjižnice osnovnih i srednjih škola (školske knjižnice)² namijenjene su polaznicima i nastavnicima tih škola, a služe izvršavanju zadataka škola i unapređenju nastave.

Budući da su školske knjižnice sastavni dio knjižničarske službe čitave zemlje bitna je njihova povezanost s mrežom ostalih knjižnica. Ta se povezanost očituje u tome što se školske knjižnice moraju pridržavati priznatih knjižničarskih normi, moraju biti stručno po propisima uređene i davati kvalitetnu knjižničarsku uslugu kao i ostale specijalne i opće knjižnice.

Školska je knjižnica organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja kroz djelatnost knjižničnog osoblja nabavlja, obrađuje, čuva i daje na upotrebu građu radi zadovoljavanja obrazovnih, kulturnih, informacijskih i stručnih potreba korisnika i

¹ Blažeković, T.; Furlan, B., *Knjižnica osnovne škole*, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, 1993, str. 1.

² *Zakon o knjižnicama*, Narodne novine 105/1997, 5/1998, 104/2000, 87/2008, 69/2009

*permanentnog obrazovanja.*³ Školska je knjižnica sastavni dio škole i svega onoga što se u odgojno-obrazovnom procesu događa. *U današnje vrijeme postoji svijest o tome da nema dobrog obrazovanja bez dobre knjižnice.*⁴

Misija školske knjižnice ogleda se u njezinoj definiciji i zadaćama. Ona prikuplja, obrađuje i stavlja u funkciju sve izvore znanja (od knjige do internet informacije) uz pomoć suvremene tehnologije te postaje informacijsko i nastavno središte škole.

*Školska knjižnica je ogledalo škole. Ona je opipljivi izraz školske etike i njezinih vrijednosti u moralnim i društvenim pitanjima, brizi, obrazovnim ciljevima i stavovima te njezin prozor u svijet, jer dobre školske knjižnice osnažuju svoje učenike.*⁵

Školska je knjižnica središte svih školskih odgojno-obrazovnih, javnih kulturnih zbivanja te stvaralačkih mogućnosti, uvijek otvorena prema širem okruženju. Ona podrazumijeva partnerski odnos između učenika, nastavnika i knjižničara. Primjerice, školska knjižnica kao partner u nastavi pruža podršku nastavnicima i cjelokupnom obrazovnom sustavu. Učenici mogu samostalno odabrati temu o kojoj žele više znati, a knjižničar i nastavnik ju kroz suradnju mogu realizirati. Knjižničari istražuju i priređuju potrebnu literaturu te osiguravaju korištenje suvremene tehnologije koja u monotonu obrazovnu svakodnevnicu učenicima unosi osvježenje (npr. vizualizacija teme putem Power Point prezentacije, pretraživanje pojmova na internetu i sl.). *U razvoju suvremene škole knjižnica postaje sve važniji činitelj u modernizaciji nastave.*⁶ Kako se tehnološka dostignuća i uvjeti rada konstantno mijenjaju, tako i školska knjižnica mora biti otvorena za promjene. Ona mora ići u korak s vremenom, stalno se razvijati i unaprijeđivati te iskorištavati prednosti modernog doba.

³ *Standard za školske knjižnice.* // Narodne novine 34 (2000)., članak 2.

⁴ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovričević, J. *Školska knjižnica – korak dalje*, Zagreb, Zavod za informacijske studije altaGama, 2004., str. 11.

⁵ Ćosić, K., *Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu*, Dostupno na: <http://www.os-visnjevacke.skole.hr/upload/osvisnjevacke/multistatic/158/ULOGA%20%20SKOLSKE%20%20KNJIZNICE%20%20U%20ODGOJNO-OBRAZOVNOM%20PROCESU.ppt> (18. 12. 2014.)

⁶ Blažeković, T., *Knjižnica osnovne škole*, str. 5.

U knjižnici učenik može učiti samostalno i stvaralački te kritički i samokritički vrednovati postignuća u učenju. Dolasci učenika, tako mogu biti organizirani i po slobodnom izboru, skupni i pojedinačni. Od ključne je važnosti da školska knjižnica potiče razvoj učenikove samostalnosti, njegov istraživački i stvaralački duh, samopouzdanje i stvaranje pozitivne slike o sebi uopće. To mu omogućuje davanjem različitih informacija na korištenje kojima dolaze do znanja. *Znanje stečeno u školskoj knjižnici osnova je budućeg razvoja, a škola može i mora pomoći učenicima da u usvajanju znanja budu uspješni, kroz razvijanje svijesti nastavnika i stručnih suradnika o bogatstvu učenikovih sposobnosti.*⁷

Školska knjižnica pruža informacije i razvija pismenost, ona je sudionik u obrazovanju i razvoju društvenog i kulturnog života.

Zakonom o školstvu i pedagoškim standardima za osnovnu školu⁸ predviđa se da svaka osnovna škola mora imati knjižnicu. Određen je i najniži broj knjiga koji mora imati knjižnica da bi zaslužila taj naziv, a to je 2.500 knjiga. S ciljem prikupljanja (i davanja na korištenje) što kvalitetnijih informacija knjižnica gradi svoj fond. On prije svega mora biti funkcionalan te prilagođen nastavnom programu i potrebama učenika.

Turković⁹ navodi da bi školske knjižnice, koje imaju velik pedagoški utjecaj, funkcionalno se uklapaju u nastavni proces, obogaćuju nastavu knjigama i drugom dokumentacijom te svestrano zadovoljavaju široke čitateljske interese učenika razne dobi, trebale imati bitnu ulogu u modernizaciji nastave i inteziviranju učenja.

Kako bi tu zadaću ostvarile, one svoj rad trebaju organizirati prema propisanim standardima uz stalnu težnju napredovanja i nadilaženja propisanih uvjeta o prostoru i uređenju školskih knjižnica. No, iako vanjski činitelji govore mnogo o školskoj knjižnici istinski joj život mogu udahnuti samo ljudi.

⁷ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 18.

⁸ *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*, Narodne novine 63/08, 90/10

⁹ Turković, V., *Zadaci školske knjižnice i njena organizacija*, Zagreb, Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SRH, 1968., str. 11.

Upravo je školski knjižničar taj koji udahnuje život i ljubav u školsku knjižnicu. Ukoliko uistinu gaji ljubav prema knjizi i svoj posao obavlja s poletom, on će biti sposoban pozitivno utjecati i na korisnike školske knjižnice. Njegova energičnost, spremnost na suradnju, pozitivan stav i ljubav prema djeci i knjizi uvelike će pridonijeti razvoju školske knjižnice te obogatiti i unaprijediti odgoj i obrazovanje učenika.

U školskoj se knjižnici svakodnevno odvijaju raznovrsne aktivnosti što rad školskog knjižničara čini zanimljivim i dinamičnim. Neke od aktivnosti koje se odvijaju tijekom školskog dana su pregledavanje knjiga na policama, vraćanje i posuđivanje knjiga i ostale knjižnične građe, pretraživanje podataka u katalozima, odabir materijala za literarnu, novinarsku, dramsku ili neku drugu družinu, pretražuje se materijal za izložbe, referate i seminarske radove, priređuje se materijal za nastavne satove itd.

U prostoru knjižnice održavaju se nastavni satovi, satovi pričanja priča, usmeni prikazi djela, rad literarne, novinarske, dramske ili neke druge grupe, rad grupe mladih knjižničara (učenici-knjižničari), sastanci s roditeljima.

Blažeković i Furlan¹⁰ navode tri temeljna zadatka školske knjižnice, a to su:

- 1) na najrazličitije načine stvarati u učenika trajne navike da sami traže knjigu, da se znaju njome, ali i cjelokupnim knjižničkim fondom koristiti, da nauče u knjizi tražiti savjetnika i učitelja za svoje osobne i opće probleme;
- 2) pomoći učenicima da postanu samostalne i slobodne ličnosti;
- 3) omogućiti nastavnicima upotpunjavanje njihova znanja iz pedagogije i suvremene nastave uopće, redovito praćenje najnovijih dostignuća iz pojedinih nastavnih predmeta, primjenu različitih nastavnih metoda i unapređivanje njihovog stručnog i znanstvenog rada.

Iz svega opisanog može se uočiti kako se školska knjižnica više ne može promatrati isključivo kao mjesto posudbe knjiga i pružanja informacija, već s obzirom na razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije dolazi sve više do izražaja njezina odgojno-obrazovna uloga. Zahvaljujući suvremenoj tehnologiji školska je knjižnica postala

¹⁰Blažeković, T. *Knjižnica osnovne škole*, str. 9.

informacijsko i nastavno središte te kao takva postaje ravnopravni partner u nastavi te uvelike pridonosi kvaliteti obrazovanja. Današnja knjižnica podrazumijeva stalni razvoj i unaprjeđenje kako bi bila u koraku s modernim dobom.

3. Školski knjižničar

Danas se slobodno može reći da je školski knjižničar stručni suradnik u nastavi. On je odgovoran za planiranje i vođenje školske knjižnice, a pomaže mu prikladno osoblje, radeći zajedno s članovima školske zajednice i povezujući se s narodnim knjižnicama.

Zadaća školskog knjižničara vrlo je zahtjevana, a razlikuje se prema materijalnim mogućnostima i nastavnom planu i programu škole. Na njega, kao i na sve aktivnosti u okviru škole, utječe niz čimbenika vanjske i unutarnje okoline. Od vanjskih čimbenika posebno su važni financijski uvjeti i tehnologija, a od unutarnjih posebno značenje ima poslovna strategija i timski rad. Knjižničar mora razumjeti važnost i djelovanje tih čimbenika koji bitno određuju njihove aktivnosti i zadaće. Financijski sustav određuje temeljni položaj knjižnice unutar škole i mogućnost da knjižničar sudjeluje u oblikovanju zbirke. Školska knjižnica mora imati stalno i odgovarajuće financiranje za obrazovanje osoblja, nabavu građe i računala te drugih tehnologija, a usluge moraju biti besplatne. Ono mora biti dostatno za opremanje policama, namještajem i opremom koja će knjižnicu učiniti privlačnom i funkcionalnom. Odgovornost je na lokalnim, regionalnim i nacionalnim vlastima.

Kovačević¹¹ navodi kako je školski knjižničar od učitelja-knjižničara postao profesionalac, informacijski stručnjak te stručnjak za knjižnične medije. Njegova je odgovornost oblikovati i organizirati zbirku za njezinu dostupnost.

Sukladno napretku i proširenju uloge školskog knjižničara i školska je knjižnica napredovala od zbirke knjižne građe, prvenstveno namijenjene obveznoj lektiri, do organizirane i oblikovane zbirke svih vrsta građe potrebne u obrazovnom procesu. Time

¹¹ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 18.

nastoji ostvariti svoju najzahtjevniju funkciju, odnosno postati učinkovito i kvalitetno okruženje za učenje s najboljim pomagačem u učenju – školskim knjižničarom.

Školski knjižničar pridonosi osposobljavanju učenika za samostalno učenje. *Znanje do kojeg se dolazi samostalnim zaključivanjem i uspoređivanjem s ranijim saznanjima, dublje se doživljava i jača intelektualni duh.*¹² Samostalno učenje je najviši oblik učenja, a pod učenjem u najopećenitijem smislu nastojimo razumjeti sposobnost čovjeka da gradi, odnosno mijenja predodžbe, navike, stavove, načine ponašanja i sposobnosti.¹³

Samostalno se učenje u praktički značajnom stupnju javlja svaki put kad učenik, student ili odrastao polaznik komunicira s neživim izvorom informacija.¹⁴

Knjižničar učenike poučava korištenju udžbeničke i dopunske literature, rječnika, leksikona, enciklopedija, elektroničkih medija (pretraživanje, bilježnje, citiranje, parafraziranje, kritičko mišljenje i djelovanje). Pomaže pri izboru knjiga i drugih izvora za učenje i razonodu, u pripremi i obradi zadane teme ili referata u nastavi i natjecanjima u znanju.

U školskoj knjižnici primjenjuje individualizirani pristup učenicima kroz model edukacije koji se izvodi u paru, u maloj skupini (3-8) ili individualno.

Ona pridonosi rasterećivanju učenika od prevelikih školskih obaveza timskim radom s nastavnicima i stručnim suradnicima na povezivanju predmetnih područja, korelaciji i integraciji sličnih ili jednakih nastavnih sadržaja u interdisciplinarnim i intermedijalnim programima, kao što su školski projekti, uvodni satovi u pojedine teme i epohe, satovi sinteze, nastavni dan u školskoj knjižnici, tematske izložbe i drugo.

¹² Kovačević, D., *Istraživanje u školskoj knjižnici: Prvi koraci u osamostaljivanju učenika i sudjelovanju u vlastitom obrazovanju*, Dostupno na: <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K9923/KOVACEVIC.pdf> (28. 01. 2015.), str. 200.

¹³ Kovačević, D., *ibid.*, str. 202.

¹⁴ Što je samostalno učenje?, Dostupno na: <http://www.nakladaslap.com/public/docs/knjige/Samostalno%20ucenje%20-%20pog.pdf> (23. 03. 2015.), str. 11.

U području osmišljenog slobodnog vremena učenika u školi omogućava razvoj učenikovih izražajnih sposobnosti, organizirajući čitateljski klub, skupinu mladih knjižničara, stvaralačke radionice, surađujući s voditeljima novinarske, literarne, dramske, ekološke, likovne ili neke druge grupe.

Školski knjižničar podržava kvalitetnu komunikaciju škole s roditeljima u dijelu koji se odnosi na promoviranje stručne pedagoško-psihološko-didaktičke literature za roditelje na skupnim roditeljskim sastancima i pojedinačnim posjetima školskoj knjižnici. Školski knjižničar je temelj uspješnosti rada školske knjižnice, a kroz nju i škole i njezinog obrazovanja. On je istodobno nastavnik, suradnik i profesionalac.

Dinka Kovačević, Jadranka Lasić-Lazić i Jasmina Lovrinčević¹⁵ navode sljedeće zadatke školskog knjižničara kao nastavnika, kao suradnika i kao profesionalca:

Zadaci školskog knjižničara kao nastavnika su:

- stvarati pozitivno i pristupačno ozračje za učenje
- naučiti učenika kako pronaći ono što mu treba, kada mu treba i gdje se nalazi, što znači naučiti ga uporabiti sve izvore informacija i znanja, koje će mu trebati u radu i životu uopće
- promovirati učenje temeljeno istraživanjem, rješavanjem problema, pretraživanjem i odabirom informacija – s naglaskom na "znati učiti"
- učiti i naučiti učenike otkrivanju vlastitih razvojnih mogućnosti, dovesti ih do samopouzdanja i samostalnog učenja
- svjesno i namjerno planirati svaki razgovor s učenicima, utjecati na njih, njihovo ponašanje i mišljenje, informirati ih, uvjeravati, obećavati i uvijek nešto tražiti od njih
- provoditi program edukacije učenika za cjeloživotno učenje u 12 koraka (od 1. razreda osnovne škole do 4. razreda srednje škole) za uporabu svih izvora informacija i znanja i kroz njega pojačati aktivnosti za razvijanje sposobnosti komuniciranja s pisanim i drugim izvorima (osmišljene metodički i kreativno)

¹⁵ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 151.

- poticati učenike da prihvate školsku knjižnicu kao riznicu ljudskog znanja i kulture, mjesto gdje će dobiti odgovore na sva pitanja i gdje će se razvijati njihov stvaralački i istraživački duh
- poticati čitateljske aktivnosti učenika, razvijati trajne navike čuvanja knjižnične građe i kulturu ponašanja s knjigom, vraćanja na vrijeme posuđenog i uljudnog ponašanja u knjižničnom prostoru
- savjetovati i pomagati u izradi samostalnih pisanih radova, odabirom izvora za učenje i razonodu
- poticati i pratiti interese i sklonosti svakog učenika pojedinačno
- biti prijatelj i partner, uvažavati učenike u druženju s njima i sam učiti i mijenjati se
- uvijek biti u potrazi za novim metodama kojima se može pomoći učenicima (osobito onima koji imaju probleme s čitanjem ili teško razumijevaju tekst)
- promišljati i ostvariti prilagođeno poučavanje kroz problemski usmjerenu metodologiju
- u planiranju voditi računa da svi učenici nisu jednako uspješni u učenju po istim metodama
- poticati nove metodološke pristupe učenju, posebno planirati pedagoške radionice s učenicima
- uvijek biti promotor dječje literature, medija i kulture
- omogućiti povezivanje predmetnih područja, korelaciju i integraciju na tematskoj, problemskoj, strukturalnoj razini putem jedne ili više jedinica znanja, timskim radom i suradnjom.

Školski knjižničar je stručni suradnik u nastavi, član stručnog tima škole. Profesionalna i suradnička uloga nastavnika i knjižničara se mijenjaju. Očituje se u planiranju i programiranju nastavnih sati u knjižnici i učionici, uporabi izvora koje ima knjižnica i u obrazovnim postignućima.

Zadaće školskog knjižničara kao suradnika su¹⁶:

¹⁶ Isto.

- biti ravnopravan i jednako prihvaćen član profesionalnog osoblja, kao stručni suradnik u nastavi i član stručnog tima škole
- u suradnji s nastavnicima stvarati najpovoljnije moguće uvjete učenja, odabirati materijale za učenje i uključivati raznovrsne medije
- surađivati s ravnateljem u razvojnom planiranju školskih aktivnosti, unutar njih i knjižničnih, i primjeni istih
- suradnički podržavati i unapređivati nastavni proces, kao i postignuća
- zajednički raditi s nastavnicima i roditeljima u interesu učenika što čini okvir za djelovanje škole u novim uvjetima
- surađivati na lokalnoj i nacionalnoj razini na planu razvoja školsko-knjižničnih usluga
- biti otvoren, uljudan, komunikativan i sposoban razumjeti potrebe onih koji trebaju školsku knjižnicu
- promicati suradnju između svih vrsta knjižnica kod nas i u svijetu.

Glavni je cilj profesionalnog djelovanja školskog knjižničara da se svaki učenik dobro osjeća u školi i školskoj knjižnici, razvije sve svoje mogućnosti i bude spreman snaći se u budućnosti. Zadaće knjižničara kao profesionalca su sljedeće¹⁷:

- kao informacijski, knjižnični i pedagoški stručnjak permanentno usavršavati svoje profesionalno znanje i vještine
- biti sposoban i spreman upravljati, odgovarati za dnevne stručne i adiminstrativne poslove, planirati i ostvariti planirano
- kvalitetno obavljati poslove nabave, klasificiranja, signiranja, katalogiziranja i upisa u inventar knjižnice; posudbe, revizije i otpisa građe, izrade planova i programa statističkih pokazatelja, izvješća i tematskih popisa
- svojim radom doprinositi zadaćama i ciljevima škole
- graditi zajedničko okruženje koje ohrabruje slobodno, neovisno, istraživačko učenje

¹⁷ Isto.

- promovirati projekte koji će proširivati znanje i integrirati informacijsku tehnologiju
- poznavati fond svoje knjižnice
- promovirati i ocjenjivati knjižnične usluge
- biti medijski obrazovan, ispuniti očekivanja dobrog sugovornika, predavača, diplomate, rukovoditelja i tehnologa
- sudjelovati u znanstveno-istraživačkim projektima u školi i šire
- dizajnirati strategijsko planiranje
- planirati i provoditi financijski plan školske knjižnice
- vrednovati i selektirati materijale za upotrebu
- pomagati u oblikovanju nastavnog materijala koji nije dostupan iz uobičajenih izvora
- pomagati pri integraciji novih i raznovrsnih izvora znanja u nastavu.

U upravljanju osnovnoškolskom knjižnicom bitno je uspostaviti dobru komunikaciju s ravnateljem, stručnim suradnicima i nastavnicima. Dobri komunikatori pokazuju zanimanje za vrijednosti i standarde drugih i uvažavaju interese. U timskom je radu bitna motivacija, stručnost i kreativnost.

Ravnatelj smješta knjižnicu u srce učenja i uključuje knjižničara u ključne odnose. On pokazuje svoju angažiranost dolaskom na događaje vezane uz knjižnicu, omogućuje prilike za stručno usavršavanje, odobrava resurse za projekte te ohrabruje pedagošku inovaciju i unapređivanje. Daje podršku programu školske knjižnice i potiče nastavnike na suradnički odnos s knjižnicom. Od ravnatelja se očekuje da ima jasne stavove o vrijednosti programa, da bude "vidljiv" školskoj knjižnici, da podrži programe knjižnice kao modele za nastavnike, da bude dio tima u nekim projektima u knjižnici i da osigurava vrijeme za realizaciju programa školske knjižnice, a njegova se potpora očituje kroz neprekidnu suradnju, uključenost školskog knjižničara u školski razvojni kurikulum, poticanje i osiguravanje uvjeta za profesionalni razvoj te povjerenje i ohrabrivanje.

Ćosić¹⁸ ističe kako su školski knjižničari svjesni važnosti ravnateljeve potpore za uspjeh njihova programa i kako bi i ravnatelj, kao voditelj škole i glavna osoba u postavljanju uvjeta za provedbu školskog programa, trebao biti svjestan važnosti djelotvorne uloge školske knjižnice i kvaliteta knjižničara profesionalca. U procjenjivanje cijele škole ravnatelj bi trebao uključiti i procjenu knjižnice te isticati koliko je važan doprinos dobre knjižnične službe u postizanju zadanih obrazovnih standarda.

Školski knjižničari pomažu nastavnicima u pronalaženju praktičnih i korisnih programa za metodičko osmišljavanje nastave, upoznaju ih s knjižničnim fondom te njezinim odgojnim i obrazovnim mogućnostima. Umiješanost knjižničara očituje se u nastavi koja se temelji na uporabi različitih medija, ali i u jednostavnosti pojedinih izvora za kreativno poučavanje. *Knjižnični fondovi omogućuju stvaralačko pripremanje za nastavu i rad na satu, ostvarenje timske, problemske i projektne nastave. U takvim aktivnostima knjižničar djeluje poticajno urednim vođenjem frekvencije građe tijekom školske godine.*¹⁹

Stručni suradnici u školi (pedagog, socijalni pedagog-defektolog, psiholog, informatičar i knjižničar) djeluju kao stručni tim, zalažu se za postupnost i sustavnost u planiranju, ostvarenje i vrednovanje odgojno-obrazovnog procesa, metodičnost i organiziranost rada i povezanost stručnih i znanstvenih pretpostavki sa školskom praksom.

U stvaranju čitateljskih navika i ukusa roditelji imaju važnu ulogu. Prvu knjigu djetetu kupuju roditelji. Oni djetetu pričaju priče i potiču ga na čitanje, odlučuju hoće li se pretplatiti na dječje časopise ili novine, koje će mu priručnike kupiti i sl. Stoga knjižničar *tumači roditeljima prednosti dobre knjige, predlaže im knjige prikladne za dob njihova djeteta, prikazuje sadržaje knjiga koje bi djetetu mogli nabaviti, savjetuje im da svojoj djeci omoguće stvaranje knjižnice.*²⁰ Knjižničar može pomoći roditeljima da bolje upoznaju svoju djecu i da se znaju pedagoški odnositi prema njima. To postiže razgovorima s roditeljima i priređivanjem izložbi pedagoške literature za roditelje.

¹⁸ Ćosić, K., *Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu*

¹⁹ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 122.

²⁰ Blažeković, T., *Knjižnica osnovne škole*, str. 37.

Iz opisanog možemo zaključiti da se uloga knjižničara bitno promijenila i da knjižničar ne pruža i ne omogućuje više samo pristup informacijskim izvorima, već se promatra kao ravnopravan sudionik odgojno-obrazovnog procesa, a time i obrazovna uloga knjižnice sve više dolazi do izražaja.

4. Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu

Kada govorimo o obrazovanju prva nam je asocijacija školovanje, odnosno usvajanje činjeničnog znanja od nižeg prema višem stupnju. Međutim, valja istaknuti da ono obuhvaća i odgoj bez kojeg ne bismo imali kompletni sustav. Realizacija takvog složenog odgojno-obrazovnog sustava nije jednostavna, a dodatno opterećenje donosi suvremeno doba sa stalnim napretkom tehnologije.

Obrazovni sustav treba biti u koraku s budućnošću i prilagoditi programe učenja današnjici. Ta priprema za promjene postaje sve teža jer je evolucija suvremenog društva sve brža. Upravo se zbog toga u obrazovni sustav nastoji ugraditi *kreativne pristupe, osposobljavanje za doživotno učenje i stalno stručno usavršavanje, poučavanje usvajanja, u praksi primjenjivog znanja.*²¹

Školska knjižnica teži potpunom razvoju učenika i njihovom osamostaljivanju. Kako bi ostvarila taj cilj koristi se raznim metodama i načinima izražavanja učenika, podržava obrazovanje i proširuje njihovo znanje te prilagođava obrazovne sadržaje individualnim potrebama učenika.

U ostvarenju tih ciljeva školska knjižnica mora biti spremna na inovativnost. Podržavanjem inovacija u obrazovanju, školska knjižnica odstupa od tradicionalnih oblika nastave i time postiže veću povezanost nastavnika i nastavnih sadržaja, nastavnika i učenika, učenika i školske knjižnice te tako ostvaruje intermedijalnost.

²¹ Isto.

Velika je prednost knjižnice u usporedbi s ostatkom redovite nastave ta što knjižničar ima veću slobodu u kreiranju i provođenju neposredne odgojno-obrazovne djelatnosti te pristup (posredan ili neposredan) različitim izvorima znanja.²²

Ključna je inovacija u obrazovanju kreativan proces učenja i lakše prilagođavanje sadržaja osobinama učenika. Učenjem u knjižnici uči se učiti, informirati i potiče se kritičko mišljenje, što smatramo važnim znanjem koje korisnici knjižnice trebaju dobiti. *Mnogi korisnici nisu svjesni svojih informacijskih potreba²³*; upravo knjižnica nastoji pobuditi potrebu za informacijom, a potom motivirati učenike i na samostalno pronalaženje iste. *Informacija je temeljna odrednica društvene komunikacije, pa tako i uvjet za svaki viši oblik društvenosti.²⁴*

Sastavni dio godišnjeg plana i programa rada škole je plan i program rada školske knjižnice. Ono što se propisuje u programu temelji se na Zakonu o osnovnom i srednjem školstvu²⁵ i Standardu za rad školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj²⁶ i predstavlja, uglavnom, okvir za vrste djelatnosti koje provodi školski knjižničar, a sadrži neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost, stručnu i knjižničnu djelatnost te kulturnu i javnu djelatnost.

Sve se više ističe značenje neformalnog obrazovanja, bilo da se ono provodi u okviru škole ili izvan nje. Takva vrst neformalnog obrazovanja nastoji se provoditi u školskoj knjižnici.

Školska knjižnica ostvaruje odgojno - obrazovnu zadaću na dva načina. Prvi se način odnosi na samu komunikaciju između knjižničara i korisnika, a drugi se odvija u suradnji s nastavnicima i stručnim suradnicima.

²² Barić-Karajković, H., *Smjernice za rad školskog knjižničara u knjižnici osnovne škole u teoriji i praksi*, u: *XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske*, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2012., str. 77.

²³ Sečić, D., *Informacijska služba u knjižnici*, Naklada Benja, Rijeka, 1995., str. 24.

²⁴ Sečić, D., *Informacijska služba u knjižnici*, str. 12.

²⁵ *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, Narodne novine 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 16/12, 86/12

²⁶ *Standard za školske knjižnice*, Narodne novine 105/9, 5/98

Prema Izvedbenom godišnjem planu i programu rada školske knjižnice u neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnosti uključen je rad s učenicima, suradnja s nastavnicima i stručnim timom te pripremanje, planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada i stručno usavršavanje.

Kovačević²⁷ nadvodi slijedeće odgojno-obrazovne djelatnosti:

a) rad s učenicima

- razvijanje navika posjećivanja knjižnice
- organizirano i sustavno upoznavanje učenika s knjigom i knjižnicom
- razvijanje čitalačke sposobnosti učenika
- uvođenje suvremenih metoda u razvijanju sposobnosti djelotvornog čitanja
- ispitivanje zanimanja učenika za knjigu
- pomoć pri izboru knjige i upućivanje u čitanje književnog djela, stručne literature, dnevnih listova i časopisa
- upućivanje u način i metode rada na istraživačkim zadacima (uporaba leksikona, enciklopedija, rječnika i dr.)
- organizacija rada s učenicima u produženom i cjelodnevnom boravku te s učenicima putnicima
- rad s učenicima u dopunskoj i dodatnoj nastavi te satovima razredne zajednice
- organizacija rada s učenicima u naprednim skupinama i izvannastavnim aktivnostima
- rad na odgoju i obrazovanju u slobodno vrijeme mladeži
- organizacija sati u knjižnici (timski rad)
- pomaganje učenicima u pripremi i obradi zadane teme ili referata
- uvođenje učenika u temeljne načine pretraživanja i korištenja izvora znanja (informacija)

²⁷ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 81.

- sustavno poučavanje učenika za samostalno i stalno učenje - cjeloživotno učenje
- poučavanje informacijskim vještinama pri uporabi dostupnih znanja.

Navedene dužnosti predlaže Pedagoški standard²⁸, a neke od njih kasnije ćemo detaljno obraditi. *Prema tom standardu radno vrijeme knjižničara u školskoj knjižnici raspoređuje se tako da on 24 sata tjedno radi na odgojno-obrazovnim zadacima, a 18 sati na ostalim stručno-knjižničarskim poslovima.*

*Program rada školske knjižnice realizira knjižničar u suradnji s nastavnicima i drugim djelatnicima, a osobito djelatnicima iz razvojne službe.*²⁹

Nadalje, Kovačević³⁰ kao odgojno-obrazovnu djelatnost ističe:

b) suradnju s nastavnicima i stručnim timom:

- suradnja s nastavnicima, svih nastavnih predmeta i odgojnih područja pri nabavi svih vrsta knjižnične građe
- timski rad na pripremi nastavnih sati i stvaralačkih radionica
- suradnja nastavnika i knjižničara pri izvođenju pojedinih nastavnih sati
- suradnja s nastavnicima i stručnim suradnicima na programima iz područja odgoja mladeži
- mentorski rad
- timski rad na izradi višegodišnjeg plana razvoja školske knjižnice
- suradnja sa županijskim stručnim vijećima i

c) pripremanje, planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada te stručno usavršavanje:

- izrada godišnjeg plana i programa rada i pisanje izvješća
- rad na usklađenju s godišnjim planom i programom škole

²⁸ Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, Narodne novine 63/08, 90/10

²⁹ Blažeković, T.; Furlan, B., *Knjižnica osnovne škole*, str. 12.

³⁰ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 82.

- pripremanje za odgojno-obrazovnu djelatnost i izvannastavne aktivnosti
- mjesečno, tjedno i dnevno programiranje odgojno-obrazovnog (i drugog) rada
- stručno, permanentno usavršavanje iz područja knjižničarstva i informacijskih znanosti
- praćenje literature iz područja pedagogije
- praćenje dječje i literature za mladež
- sudjelovanje na školskim sastancima
- sudjelovanje na seminarima i savjetovanjima za školske knjižničare
- suradnja sa Zavodom za knjižničarstvo NSK-a i županijskim matičnim službama
- suradnja s ostalim knjižnicama
- suradnja s knjižarima i nakladnicima.

Odgojno-obrazovni rad s učenicima predstavlja najveći dio cjelokupne programske strukture rada školske knjižnice što ovisi o specifičnim, kadrovskim, materijalnim i drugim uvjetima pedagoške razvijenosti škole.

Knjižničar ostvaruje svoj program po odjeljenjima i grupama prema godišnjem planu i programu i tjednom rasporedu rada.³¹

U Nastavnom planu i programu za osnovnu školu³² u području rada školske knjižnice istaknuta su obrazovna postignuća učenika prema njihovoj dobi: Učenici osnovne škole od I. do IV. razreda razvijaju vještine pisanja i čitanja. Razvijanjem čitalačke pismenosti potiče se govorno i pisano izražavanje učenika, daju im se nova znanja, obogaćuje se rječnik, pomaže im se u izgradnji sustava vrijednosti i usvajanju etičkih normi što su i osnovni preduvjeti za uspješno učenje svih predmeta.

U I. razredu osnovne škole cilj je upoznati učenike s knjižničnim prostorom i školskim knjižničarom, pokazati im izvore učenja i znanja, te ukratko objasniti njihovu

³¹ Blažeković, T.; Furlan, B., *Knjižnica osnovne škole*, str. 12.

³² *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2006., str. 12 -19.

svrhu. Bitno je naučiti učenike posuđivati, čuvati i vraćati na vrijeme knjige te naučiti ih razlikovati knjižnicu od knjižare.

U II. razredu učenik treba znati prepoznati i imenovati dječje časopise, razlikovati tisak od dnevnog tiska i časopisa te treba stjecati naviku čitanja dječjih časopisa. Od učenika se očekuje da se znaju samostalno orijentirati u knjižnici i pronaći željenu knjigu. Bitno je motivirati učenika za različite aktivnosti pričanjem priča i bajki u knjižnici te pokazati im kako se aktivno sluša kako bi mogli bogatiti svoj rječnik.

U III. razredu učenik treba znati imenovati osobe koje su važne za nastanak knjige, prepoznati dijelove knjige (naslovna stranica, sadržaj, bilješka o piscu, izdanje, nakladnik) i podatke o knjizi. Učenici trebaju svladati samostalno čitanje književno – umjetničkih tekstova i poznavati aktivnosti knjižnice u učenju i kreativnom korištenju slobodnog vremena.

Učenici IV. razreda trebaju upoznati referentnu zbirku i načine njezine uporabe u svrhu proširivanja znanja. Također trebaju znati prepoznati referentnu zbirku na različitim medijima, znati pronaći, izabrati i primijeniti informaciju. Bitno je naučiti ih razlikovati književno – umjetnička djela, popularno – znanstvena djela i stručnu literaturu te steći naviku služenja znanstveno – popularnim tekstovima.

Od V. razreda knjižnica uvodi učenike u svijet informacija poučavajući ih samostalnoj uporabi izvora informacija i znanja. U procesu poučavanja važno je razvijati sposobnost procjene vrijednosti svake informacije. U središtu su pozornosti informacija i njezino vrjednovanje u svrhu razvijanja osobne odgovornosti pri stjecanju vještina potrebnih za cjeloživotno učenje.

Dok učenici u V. razredu trebaju znati uočiti područja ljudskog znanja; prepoznati i imenovati znanosti, zapaziti njihovo grananje, čitati tekst iz časopisa s razumijevanjem i znati ga prepričati, učenik VI. razreda će već razumjeti sustav Univerzalne decimalne kontrole (UDK)³³ kojom se klasificiraju popularno – znanstvena i stručna djela te prema njemu znati pronaći knjigu u bilo kojoj knjižnici. Učenici se tada znaju služiti katalogima i bibliografijama pri pronalaženju informacija za potrebe problemsko – istraživačke i projektne nastave; trebaju samostalno rabiti predmetnicu, izabrati tehnike rada, načine pretraživanja i izvore informacija za rješavanje problemsko – istraživačkih zadaća.

³³ Čelić-Tica, V.; Leščić, J. Novi UDK za školske knjižnice, Zagreb, Školska knjiga, 2007.

*Promjene nastavnih postupaka, metoda i same prakse učenja danas idu prema istraživanju, projektnom i timskom radu i stvaralaštvu.*³⁴

U VII. razredu učenik treba znati izabrati i uporabiti podatke iz različitih časopisa pri oblikovanju informacija, znati citirati, pronaći citat i upotrijebiti ga. Postaje osposobljen za pretraživanje fondova knjižnica putem e-kataloga (*online* katalogi), pronalazi sam odgovor na pitanje ima li određena knjižnica neku jedinicu knjižnične građe te koliko ih ima i koji im je trenutni status.

U VIII. razredu je važno da učenici razumiju sustav pojedinih vrsta knjižnica u Republici Hrvatskoj; nacionalna i sveučilišna, narodna, specijalna, školska. Moraju znati samostalno pretraživati fondove knjižnica e-katalogom radi pronalaženja jedinica knjižne građe ili izvora informacija za samostalnu izradbu učeničkog rada.

Klasična školska knjižnica, kojoj je osnovna funkcija bila posudba uglavnom je bila pratilac nastave književnosti. *Pedagogija je inzistirala na inovacijama u nastavi, čiji su nositelji trebali biti isključivo nastavnici. Takvo stanje moglo je trajati jedno vrijeme. Bez poticaja i podrške u organizaciji i kreaciji nije se moglo dugo održati. Svijest o potrebi stvaranja snažne potpore nastavi i obrazovanju uopće uobličila se 80-ih godina prošlog stoljeća kada školska knjižnica definitivno dobiva novo mjesto i ulogu u školi. Već tada u nazivu dobiva informacijsku funkciju.*³⁵

U školskoj se knjižnici na prvom mjestu rabi informacija te je kao takva mjesto neprestane cirkulacije znanja i obrazovanja. Stoga, na školskim knjižnicama leži odgovornost pružanja raznolikih i kvalitetnih izvora informacija i znanja, bez obzira na medij u kojem se postvaruju (knjiga, internet informacija i sl.).

Bitno je osposobiti učenike za samostalno korištenje svih informacija na pravi način, ispravno ih vrednujući kao sadržaj svih izvora znanja koji ne bi trebalo različito vrednovati, dajući primjerice prednost nekoj novijoj, elektronički prenesenoj informaciji. *Informacija je danas postala veličinom i temeljnom odrednicom poput materije i energije.*³⁶ Stoga je bitna uloga knjižnice selektiranje i izdvajanje potrebnih informacija

³⁴ Kovačević, D., *Istraživanje u školskoj knjižnici: Prvi koraci u osamostaljivanju učenika i sudjelovanju u vlastitom obrazovanju*, str. 200.

³⁵ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje.*, str. 54.

³⁶ Sečić, D., *Informacijska služba u knjižnici*, str. 12.

koje će nam pomoći pri proširivanju znanja ili učenju predviđenih sadržaja, a ključan je cilj osposobiti pojedinca za samostalno pretraživanje i korištenje informacija.

Stoga je važno razvijati ulogu knjižnice u: 1) osiguravanju pristupa informacijskim resursima (najvažniji alat su digitalne knjižnice), 2) razvijanju informacijskih vještina pri uobličavanju informacije i 3) uspostavljanju temelja za dugoročno i djelotvorno učenje. *Osnovna je uloga školske knjižnice kao posrednika u informacijskom procesu obuka, priprema i provođenje novog učenja.*³⁷

Neposredni rad s učenicima školski knjižničar može realizirati u 2 do 3 sata po razredu godišnje. *Na početku školske godine održavaju se sjednice nastavničkog vijeća na kojima se donosi plan i program rada.[...] Nakon sjednice školski će se knjižničar dogovoriti s nastavnicima [...] za sastanak u knjižnici na kojem će se dogovoriti o knjigama potrebnim za pojedine predmete. Na taj način sastavlja se popis knjiga za nabavu i određuje se okvirni plan predavanja u prostorijama školske knjižnice za svaki pojedini predmet u određenom mjesecu.*³⁸ Ti se sati (predavanja) mogu ostvariti u okviru redovne nastave iz svih nastavnih predmeta, a posebice u okviru nastave Hrvatskoga jezika ili sata razrednika. Sadržaji i satnica moraju biti planirani u godišnjem programu rada škole, stručnih školskih vijeća, školskog knjižničara i planovima razrednih odjela. Budući da se program ostvaruje u korelaciji sa svim nastavnim predmetima, pravovremenim će planiranjem njegova realizacija biti efikasnija.

Iz svega navedenog može se zaključiti kako uloga školske knjižnice nije samo posudbena i kako školska knjižnica nije samo pomoćnik u usvajanju činjeničnog znanja, već je njezina uloga i kreativna i motivacijska. Školska knjižnica teži potpunom razvoju učenika i njihovom osamostaljivanju pristupajući svakom učeniku kao individui, a u tom pristupu nastoji biti inovativna i kreativna.

³⁷ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje.*, str. 57.

³⁸ Blažeković, T., *Knjižnica osnovne škole*, Zagreb, str. 12.

4.1. Novi oblici učenja u školskoj knjižnici

Budući da živimo u vrijeme konstantnih i ubrzanih promjena teži se oformiti društvo koje neprestano uči, društvo svjesno vlastite potrebe za cjeloživotnim učenjem.

Da bismo osnažili i unaprijedili obrazovanje od velike je važnosti stvoriti povoljne uvjete i pozitivnu atmosferu za učenje, mjesto koje će samoj školi podariti dušu – školsku knjižnicu.

Prema *Standardu za školske knjižnice* jedna je od ključnih zadaća školskog knjižničara *promicanje i unapređivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada te stvaranje intelektualnih, materijalnih i drugih uvjeta za učenje*.³⁹

Zovko⁴⁰ navodi da se učenje u školskoj knjižnici temelji na istraživanju, rješavanju problema, pretraživanju, selekciji i korištenju informacija na svim dostupnim medijima. U 21. stoljeću, obilježenom znatnim napretkom tehnologije i ubrzanim strujanjem informacija, školski knjižničar mora biti poznavatelj različitih izvora znanja te vrsni poznavatelj tehničkog i računalnog znanja.

U knjižnici se u svakom trenutku i prilikom svih aktivnosti uči. *Sva učenja možemo grupirati kao: 1) učenje za redovnu nastavu, 2) individualno učenje s proširivanjem programom predviđenih sadržaja i 3) svi oblici učenja za život što za učenike uključuje učenje sadržaja važnih za budućnost, a za nastavnike stručno osposobljavanje*.⁴¹

Prvi i osnovni oblici učenja u suvremenoj školskoj knjižnici bili su individualno učenje te učenje u grupi ili paru. U osnovi je stjecanje vještina informacijske pismenosti, koje je u novije vrijeme prošireno obukom o upotrebi novih tehnologija i prezentaciji stečenih znanja.

³⁹ *Standard za školske knjižnice*, Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice.pdf> (30. 03. 2015.)

⁴⁰ Zovko, M., *Školska knjižnica u novom tisućljeću*, str. 44.

⁴¹ *Uloga školske knjižnice u projektnoj nastavi*, Dostupno na: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/3/39/Uloga_%C5%A1kolske_knji%C5%BEnice_u_projektnoj_nastavi.ppt (10. 04. 2015.)

Individualno učenje najčešće je učenje po zadaći, iz nastave, a uglavnom se veže uz izradu seminarskog rada, referata, ali i rješavanje problema započetog na nastavi u razredu. Individualno učenik uči propušteno, nejasno i ono što želi proširiti ili dodati svom znanju.

Učenje u paru ili manjoj skupini uglavnom se odnosi na izradu većeg i složenijeg seminarskog rada. Preko zahtjeva nastavnika i u dogovoru s knjižničarom može se uvriježiti uporaba više različitih medija pri učenju (npr. knjiga, zvučni zapis, slika, videoprilog, film...). Učenje kroz više medija proces je istraživačkog učenja koji implicira kreativniji i maštovitiji rad, a cilj mu je pokazati kako se točno došlo do određenih saznanja. Ovaj oblik učenja nastoji biti u korak s vremenom te se konstantno osvježava uvođenjem novih medija u već postojeću i razrađenu shemu učenja u školskoj knjižnici.

Knjižnica u novije vrijeme sve svestranije zadovoljava odgojno-obrazovne potrebe škole na svim razinama. Iako su joj prioritet učenici i njihove potrebe učenja, ona je okrenuta i prema nastavnicima i stručnim suradnicima. Usmjerena je prema odgoju i obrazovanju što se ogleda u njezinim brojnim aktivnostima.

Kako živimo u informacijskom vremenu u kojem je informacija osnovni izvor te u vremenu brzog tehnološkog napretka bitno je dobro učiti i poučavati druge.

Učenje u školskoj knjižnici nije ukalupljeno, ono je slobodno i kreativno i na prvom su mjestu interesi učenika. Svi oblici obrazovanja u školskoj knjižnici imaju za cilj osamostaliti učenike, stvaralački ih probuditi, samoobrazovati i osposobiti za samostalno procjenjivanje postignutog, uz samokritičnost.

Zadaća je školske knjižnice informirati, odgajati i obrazovati učenike, ali i organizirati razne izvannastavne aktivnosti kako bi učenici uvidjeli njezine brojne mogućnosti u provođenju slobodnog vremena.

4.1.1. Programi informacijskog opismenjavanja

Informacijska pismenosti ključni je segment cjeloživotnog učenja. Dok su učenici u ranije vrijeme imali pristup informacijama isključivo putem knjiga, na koje ih je upućivao knjižničar, danas, u doba suvremene tehnologije, informacije mogu pronaći

brže uz pomoć računala, različitih informacijskih izvora, npr. Web tražilica. Stoga ih je potrebno naučiti na kojim Web tražilicama mogu pronaći željene informacije i kojom strategijom. Učenici moraju znati prepoznati ključni pojam pod kojim će pronaći željenu temu i moraju biti sposobni napraviti selekciju u moru ponuđenih odgovora (informacija). *Koncept cjeloživotnog učenja postao je glavnom odrednicom društvenih, gospodarskih i prosvjetnih politika u svijetu. Njegova ostvarivost ovisi o osposobljenosti pojedinca za snalaženje u informacijskoj bujici, posjedovanju vještina pronalaženja, odabiranja, vrednovanja i učinkovitog korištenja informacija, riječju, ovisi o informacijskoj opismenjenosti.*⁴²

Osnovne odrednice novog doba su *globalizacija i umrežavanje, brz tehnološki razvitak, gospodarstvo utemeljeno na informacijama te ubrzano zastarijevanje informacija i znanja.*⁴³ Upravo nam je zbog toga nametnuto cjeloživotno učenje te znanje moramo konstantno obnavljati i nadograđivati. Učenike treba osposobiti za samostalno učenje, za prepoznavanje potrebe za informacijom i mogućnost pronalaženja iste bilo na tradicionalan način bilo putem interneta.

Internet zadovoljava potrebe suvremenog društva jer osigurava veću dostupnost i raspoloživost obrazovanja, fleksibilnost, individualizirano i aktivno učenje. *No pokazalo se da sama tehnologija nije dovoljna. Dostupnost tehnologije i vještine potrebne za njezinu uporabu tek su prvi korak za puno iskorištavanje potencijala informacijskog društva. Pojedinač danas mora biti osposobljen da koristeći se tehnologijama dođe do potrebnih informacija, da u bujici informacija zna raspoznati koja mu je informacija potrebna i kako je koristiti.*⁴⁴ Drugim riječima, potrebno ga je informacijski opismeniti.

Koncept informacijske pismenosti razvijao se usporedno s napretkom informacijske i komunikacijske tehnologije u ranim 70-ima 20. stoljeća, a termin prvi put

⁴² Špiranec, S., *Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje*, Dostupno na:

<http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1> (01.04.2015.)

⁴³ Isto.

⁴⁴ Isto.

1974. godine koristi Paul Zurovski⁴⁵ definirajući informacijsku pismenost kao učinkovito korištenje informacija u kontekstu rješavanja problema.

Godine 1989. Američko knjižničarsko društvo (American Library Association: ALA), formulira jednu od najčešće citiranih definicija informacijske pismenosti koja potvrđuje njezino prihvaćanje u stručnoj knjižničarskoj zajednici. Prema ALA-inom *Izvešću* (Presidential Committee, 1989)⁴⁶, informacijski pismene osobe definiraju se kao "one koje su naučile kako učiti jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako ih koristiti na svima razumljiv način. To su osobe pripremljene na učenje tijekom cijelog života".

Dokument nadalje ukazuje kako je nužno rekonstruirati proces učenja kako bi se učenici aktivno uključili u obrazovni proces i kako bi ih se potaknulo da:

- budu svjesni svoje potrebe za informacijom
- prepoznaju informaciju koja može riješiti problem
- pronađu potrebnu informaciju
- vrednuju informaciju
- organiziraju informaciju
- koriste informaciju učinkovito.

Kako bi došao do znanja, svaki pojedinac mora biti sposoban *odabrati, kritički prosuditi, organizirati, priopćiti ili koristiti informacije*.⁴⁷

*Tehnologija je znatno olakšala postupke i mogućnosti pretraživanja informacija, ali sve složenija informacijska okolina u kojoj postoji pregršt izbora i mogućnosti dolaženja do informacije uvjetuju nesnalaženje i nesigurnost. Znanje o tome kako pristupiti informacijama postaje važnije od informacija samih, koje zastarijevaju velikom brzinom.*⁴⁸

⁴⁵ Zurkowski, Paul G. *The Information Service Environment: Relationships and Priorities*. National Commission on Libraries and Information Science, 1974.

⁴⁶ *Presidential Committee on Information Literacy: Final Report*, Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>, (01.04.2015.)

⁴⁷ Špiranec, S.; Banek Zorica, M., *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*, Zavod za informacijske studije, Zagreb, 2008., str. 8.

⁴⁸ Špiranec, S., *ibid.*, str. 15.

Informacijska pismenost jedna je od raznovrsnih oblika opismenjavanja u 21. stoljeću. David Bawden⁴⁹ u koncepte suvremene pismenosti, osim informacijske, ubraja medijsku, knjižničnu, informatičku i digitalnu pismenost definirajući svaku posebno. Informacijska pismenost smatra se ključnom kompetencijom potrebnom za cjeloživotno obrazovanje.

Iz navedenog može se zaključiti kako je jedna od osnovnih zadaća školske knjižnice informacijsko opismenjavanje učenika. Za razliku od klasične knjižnice, u kojoj je knjiga bila jedini i osnovni izvor informacija, današnja se knjižnica, zahvaljujući modernoj tehnologiji, značajno obogatila izvorima znanja. Školska knjižnica mora osposobiti učenike za samostalno pretraživanje informacija, za prepoznavanje potrebe za informacijom uopće. U svijetu globalizacije i brzog tehnološkog napretka javlja se obilje informacija među kojima je nužno pripremiti učenike na prepoznavanje onih koje su im od koristi, koje su valjane, i onih suvišnih, zastarjelih. Drugim riječima, potrebno ih je naučiti selekciji. Školski knjižničar stoga pomaže učenicima u pretraživanju informacija, kako u knjigama i časopisima, tako i na suvremenijim medijima kao što je računalo, odnosno putem Web tražilica, čime ih priprema za ulazak u suvremeno, informacijsko i informatičko društvo, odnosno za cjeloživotno učenje.

4.1.1.1. *Primjer programa informacijskog opismenjavanja u školskoj knjižnici*

Kako bismo pomnije predložili aktivnosti osnovnoškolskih knjižnica u odgojno-obrazovnom procesu, ovdje konkretno u razvoju informacijske pismenosti, poslužiti ćemo se primjerima iz prakse osnovnoškolske knjižnice *Prve osnovne škole* u Ogulinu (u nastavku POŠ).

U knjižnici POŠ provode se radionice *Snalaženje u školskoj knjižnici* (Prilog1) kojima je osnovni cilj razvoj informacijske pismenosti, odnosno takvim tipom radionica

⁴⁹Bawden, D., *Information and digital literacies; a review of concepts*, Journal of Documentation, 2001, Dostupno na: <http://arizona.openrepository.com/arizona/bitstream/10150/105803/1/bawden.pdf>, str. 2.

nastoji se učenike upoznati s načinom rada školske knjižnice, knjižničnim fondom (referentnom zbirkom, učeničkim fondom, nastavničkim fondom) i pristupom željenim informacijama. Primjer jedne radionice upoznavanje je učenika s korištenjem referentne zbirke. Nakon što im knjižničarka izloži teorijski dio slijedi praktični rad, a on se odnosi na traženje zadanih pojmova u enciklopedijama, leksikonima, rječnicima i sl. učenici koriste zadane izvore informacija, pretražuju pojmove i objašnjavaju ih.

Prema Bawden⁵⁰, snalaženje u školskoj knjižnici uvrstili bismo u knjižničnu pismenost (*library literacy*) koja je preteča informacijske pismenosti. Ostvaruje se upućivanjem i poučavanjem o korištenju određene knjižnice, njezinih usluga i izvora. Danas se obrazovne aktivnosti u knjižnicama sve više razvijaju prema informacijskoj pismenosti kako bi korisniku omogućili usvajanje vještina pristupa i korištenja izvora bez obzira na to gdje se oni nalaze.

Učenici su sudjelovanjem u opisanom programu razvili svoje vještine pretraživanja, pronalaženja, selektiranja i vrednovanja informacija.

4.1.1.2. Informacija i novo vrijeme: multimedijalnost

Budući da živimo u razdoblju novih tehnologija i novih principa učenja, nove tehnologije imaju bitnu ulogu u životu mladog čovjeka.

Današnji učenici osnovnih i srednjih škola provode mnogo vremena za svojim računalima igrajući igrice i *chatajući* s prijateljima te im je život bez toga postao nezamisliv. Stoga učenicima treba PC s preciznom tehnologijom, praktično učenje i rad te komunikacija. Učenike tako treba osposobiti, osim za pretraživanje željenih informacija u časopisima i knjigama, i za pretraživanje informacija putem novih tehnologija. Razvoj komunikacijskih i informacijskih tehnologija, a time automatski i globalnog informacijskog društva, iziskuje određene promjene u obrazovanju. Budući da

⁵⁰ Bawden, D., *ibid.*, str. 6.

se informacijsko društvo definira kao društvo neprestanog, cjeloživotnog učenja, nužno je osigurati mu pristup različitim informacijama i izvorima znanja.

Iako knjižnica ima svoju definiranu društvenu funkciju, ona se danas *od statičke uloge čuvara i posrednika znanja sve više pretvara u lovca i prikupljača informacija*.⁵¹ Učenicima i nastavnicima nećemo tako kao izvor informacija ponuditi samo tiskanu publikaciju (knjigu ili članak), već ćemo zahvaljujući razvoju tehnologije i informacijskog društva, ponuditi čitav spektar informacijskih izvora.

Stvaraju se novi kanali protoka informacija, paralelni i neovisni od onih u tiskanim publikacijama. Stoga treba razviti vještine potrebne za rukovanje komunikacijskom i informacijskom tehnologijom. Iskustvo internetskih informacijskih servisa, portala i sl. pokazalo je, unatoč postojećim programima za automatsko prikupljanje i klasifikaciju izvora informacija, kvalitetnu provjeru i odabir, potreban znatan intelektualni ljudski angažman. Školski knjižničar kao informacijski stručnjak treba uputiti korisnike kako i gdje pronaći točnu i suvremenu informaciju te, primjerice, kojim Web stranicama (institucijama) vjerovati, a kojima ne.

Teoretičari školskog knjižničarstva još su u Normama za školske knjižnice⁵² među glavnim ciljevima koji se mogu primijeniti u svim školama izdvojili sljedeće: 1) učiniti školsku knjižnicu izvorom knjiga i ostalog didaktičkog materijala, koji će bogatiti i unapređivati nastavne i izvannastavne programe škole i 2) težiti ka idealnoj situaciji, gdje bi školska knjižnica izgubila ulogu pomoćne službe ili čak dodatka. Ona bi postala srce škole, središte bogato odgojnim aktivnostima, kako za učenike, tako i za nastavnike.

Multimedijalnost je u odgoju prisutna već jako dugo. Korištenjem različitih medija učenicima se pruža mogućnost razvijanja osobnih stilova učenja. Osim toga, primjenom različitih medija stvara se veći interes i motivacija za učenje. Školska knjižnica kao medijsko središte osigurava pristup građi u papirnatom izdanju, ali i u multimedijском obliku. Tako bismo u medijske oblika ubrojili DVD, CD-ROM izdanja, videokasete, OPAC, pretraživanje kataloga putem računala, pretraživanje web stranica.

⁵¹ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje.*, str. 62.

⁵² *Norme za školske knjižnice*, Paris, UNESCO, 1975./1978.

Pored razvijanja vještina informacijske pismenosti učenika usko je vezana i tehnološka (medijska, računalna, digitalna) pismenost. Kao što je već rečeno, pod informacijskom pismenošću podrazumijevamo svjesnost učenika da mu je potrebna informacija i znanje potrebno za njezino pronalaženje. Pod tehnološkom pismenošću misli se na poznavanje tehnologije u onoj mjeri koja je potrebna za pronalaženje potrebne informacije. Stoga, učenike već u osnovnoj školi moramo upoznati s novim tehnologijama kako bi postali kompetentni sudionici informacijskog društava.

Multimedijalnost možemo ostvariti povećanjem knjižničnog fonda informacijama za nastavnike i učenike, stvaranjem računalne baze podataka tj. uvođenjem svih nositelja informacija. Multimedijalnošću se učenicima omogućuje usvajanje znanja na inovativan način uz pomoć auditivnih, vizualnih, audiovizualnih i tekstualnih izvora, koji osiguravaju napredovanje učenika prema vlastitim interesima te olakšavaju usvajanje znanja uopće. Svim korisnicima školske knjižnice informacije moraju biti dostupne te je potrebno provoditi plan njihova knjižničnog obrazovanja.

Da bi školska knjižnica bila u koraku s današnjicom, od velike je važnosti unapređivanje načina na koji učimo.

Multimedijalnost bitna je stavka kvalitetnog obrazovnog sustava. *Izraz multimedijalnost označava istodobno djelovanje dvaju ili više singularnih medija koji se međusobno dopunjuju i obogaćuju u djelovanju.*⁵³ Ona omogućuje korištenje mnogih izvora znanja, brojnih (uz tiskane) informacija kao što su slika, video i zvuk te integraciju znanja iz različitih područja i razvoj novih vještina.

U današnjem informacijskom društvu bitno je prikupljati informacije iz različitih izvora i na različite načine. Budući da su nam tekstualne informacije popraćene crtežom, fotografijom ili animacijom pamtljivije i često zanimljivije, multimedijalnost svakako pridonosi i dugoročnijem pohranjivanju informacija. Također, usmeno izlaganje neke građe, učinkovito će nadopuniti popratne fotografije, filmski prilozi ili, primjerice, Power Point prezentacija. Ukoliko se učenicima informacije prenesu putem dva ili više medija (npr. putem teksta i zvuka ili testa i fotografije) oni će jasnije shvatiti poruku. Suvremeni

⁵³ Matijević, M., *Multimedijalnost i multimedij kao predmet proučavanja multimedijske didaktike*, Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/167152.MATIJEVIC_OPATIJA2004.doc, (21. 05. 2015.)

mediji poput interneta, osobnog računala, televizije, DVD playera obogaćuju spoznaje učenika.

Većina multimedije snimljena je i reproducirana na digitalnim uređajima, odnosno na računalu koje proširuje mogućnosti učenja, komuniciranja i stvaralaštva. Internet omogućava online učenje (*online learning*⁵⁴), putem različitih alata za učenje kao što su Powerpoint (alat za prezentaciju dokumenata), Skype (alat za komunikaciju), YouTube i sl., učenje na daljinu (*distance learning*) te učenje utemeljeno na Web-u (*Web-Based Learning*). *Kreatori obrazovnih projekata pružaju potencijalnim korisnicima najraznovrsnije multimedijske projekte koje će korisnici, naravno, primiti na svoja računala u stanovima, kućama, uredima ili školama.*⁵⁵ Takav proces obrazovanja koji se provodi uz uporabu nekog oblika informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT-a), a s ciljem unapređenja kvalitete nastavnog procesa, nazivamo e-učenjem. Valja napomenuti da e-učenje nije zamjena za tradicionalno, klasično učenje, već služi kao njegova kvalitetna nadopuna.

4.1.1.2.1. *Primjer multimedijalnih sadržaja*

U ovom ćemo potpoglavlju nastojati prikazati koriste li se multimedijalni sadržaji u knjižnici POŠ Ogulin.

U POŠ knjižničarka katkada organizira sate informacijskog opismenjavanja u školskoj informatičkoj učionici. Učenicima predstavlja najbitnije tražilice: *Ask, Google, Google znalac, Yahoo* uz pomoć kojih mogu pronaći željene informacije i obogatiti svoje znanje te ih upozorava na opasnosti koje sa sobom nosi internet. *Pravo je djeteta i mlade*

⁵⁴ *What is online learning?*, Dostupno na: <http://www.ed.ac.uk/studying/postgraduate/degree-guide/online-learning/about> (01. 07. 2015.)

⁵⁵ Isto.

*osobe na slobodan pristup informacijama, ali je njihovo pravo i da tijekom odrastanja i sazrijevanja budu zaštićeni od štetnih materijala.*⁵⁶

Također, učenici uče izradu Power Point prezentacija koje obogaćuju različitim medijima, od slike i zvuka do video zapisa (primjerice, umetnutih s YouTubea).

Iako je knjižnica POŠ nedovoljno opremljena informacijskom i komunikacijskom tehnologijom, cilj joj je razvijati se na tom području i u budućnosti zaživiti kao multimedijско središte škole. Novom tehnologijom unaprijedila bi se kvaliteta obrazovanja, a nastavni sadržaji mogli bi se učiniti uvelike zanimljivijima. Današnje se društvo zasniva na informacijama i komunikaciji pa je sukladno tome bitno kod učenika, od njihove najranije dobi, razvijati vještine potrebne za rukovanje komunikacijskom i informacijskom tehnologijom. Korištenjem multimedije učenike se dodatno motivira na učenje, produbljuje se interes za usvajanje novih sadržaja i želja za razvijanjem novih vještina.

4.1.2. Osnaživanje vještina čitanja među djecom i mladima

Knjižnica je mjesto bogato izvorima znanja, a da bi se ono usvajalo potrebno je učenike motivirati na korištenje tih izvora, odnosno na čitanje. *Školska knjižnica je za poticanje čitanja temeljni motivacijski faktor.*⁵⁷

Motivacija je *spremnost za poduzimanje napora i održavanje tog napora usprkos umoru, dosadi ili želji za poduzimanjem paralelnih ili antagonističkih aktivnosti.*⁵⁸

⁵⁶ Stričević, I., *Slobodan pristup informacijama za djecu i mladeži – granice i odgovornosti*, u: *Slobodan pristup informacijama u službi kulturnog razvitka*, zbornik radova, ur. Alenka Belan-Simić i Aleksandra Horvat, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2002., str. 152.

⁵⁷ Tošić-Grlač, S., *Model rada školskog knjižničara u poticanju čitanja*, XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik, 2007., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2008., Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/19_Proljetna_skola_knjiznicara2007_web.pdf , (28. 01. 2015.), str. 11.

⁵⁸ Čudina.-Obradović, M. *Motivacija za učenje : oblici, tipovi i mogućnosti povećanja*. // *Školska knjižnica i motivacija* : zbornik proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske, Crikvenica, 1996. / urednik Višnja Šeta. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske ; Prva sušačka hrvatska gimnazija

Budući da je školski knjižničar posrednik između korisnika i izvora informacija, on se mora postaviti kao poticatelj svih oblika motiviranosti.

Motivacija u knjižničnom kontekstu ne označava samo poticanje razvoja čitalačkih navika učenika, već, prema programu Knjižničnog odgoja i obrazovanja učenika u osnovnoj školi, uključuje i niz drugih obrazovnih aktivnosti, s naglaskom na odgoj kvalitetnog i kreativnog samostalnog čitatelja književno-umjetničkih i stručnih tekstova. Realizacija navedenoga pretpostavlja postignutu razinu komunikacije i interakcije između školskog knjižničara i korisnika, pogotovo učenika.

Preduvjet je stvaranje učeničkog povjerenja u knjižničara, koji se mora u međusobnoj komunikaciji isticati svojom stručnošću, ljubaznošću te utjecajem na emotivnu sferu učenika. Školsku knjižnicu učenik treba doživljavati kao mjesto ugone i razonode, gdje istodobno može usvojiti nove informacije.

Motiviranje djece i mladih za čitanje jedan je od najizazovnijih poslova. Knjižničar treba zadovoljiti djetetovu želju za lakšim čitanjem kada dijete nerado čita, kada ono još uvijek ne zna koja je knjiga primjerena njegovoj dobi, a koja nije. Školski knjižničari znaju kako važan je motivacijski element pri početnim koracima čitanja i kako teško je nečitače pridobiti k čitanju.⁵⁹

Vještina čitanja prva je vještina u školskom sustavu koja se nastoji svladati. Prilikom toga, nastoji se razviti i sposobnost čitanja i sposobnost pridavanja smisla pročitane, odnosno razumijevanje samog sadržaja teksta. Čitanje kao proces sastoji se u shvaćanju napisanih riječi. Ono je uspostavljena veza između napisanog, odnosno tiskanog i usmenog govora i njihova značenja.⁶⁰

Od samog se početka u proces učenja čitanja ugrađuju književnoumjetnički tekstovi te se već učenici prvih razreda osnovne škole susreću s estetskim čitanjem. Kako bi se vještina čitanja uspješno svladala potreban je ustrajan trud, kako učenika, tako i knjižničara.

u Rijeci, 1997. str. 9., Dostupno na: <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1932&broj=1&stranica=00111&rbr=900> (23. 12. 2014.)

⁵⁹ Tošić-Grlač, S., *Model rada školskog knjižničara u poticanju čitanja*, str. 11.

⁶⁰ Kobola, A., *Unapređivanje čitanja u osnovnoj školi*, Zagreb, Školska knjiga, 1977., str. 38.

*Zadaća je knjižničara stvoriti od učenika čitatelja koji će s oduševljenjem i radošću osjetiti književno djelo.*⁶¹

Čitanje je osnova za većinu školskih područja učenja, ali i za svaki drugi oblik samostalnog učenja tijekom čitavog života. Stoga, čitanje ne služi samo tome da putem njega dobijemo određene informacije, već ono utječe na razvoj osobnosti i formiranje pristupa prema svijetu. *Važnost čitanja od najranije dobi, kada odrasli čitanjem naglas iskazuju čin ljubavi, obuhvaća razvoj dječje osobnosti, razvija kognitivne i emocionalne spoznaje, također potiče razvoj jezika te oblikuje društveno i kulturno stajalište.*⁶²

Postavimo li si pitanje zašto se poseže za knjigom, odnosno zašto se uopće čita, vidjet ćemo da postoje različite kategorizacije čitanja.

*Najčešće se razlikuju dvije vrste čitanja – ono koje je dobrovoljno i predstavlja zabavu i užitak, i ono koje je usmjereno na dobivanje informacija i učenje.*⁶³ Ove dvije vrste čitanja nisu odvojive, već naprotiv, one se prožimaju. Informacije dobivene učenjem često potiču na čitanje iz užitka i obrnuto. Preduvjeti za obje vrste su isti tj. ovise o vještini čitanja jer se čitanjem mogu i primati informacije i uživati u njima samo ako su svladani mehanički procesi čitanja.

Prevladava mišljenje da se škola treba baviti učenjem čitanja i primjenjivati ga u obrazovnom procesu, dok je čitanje iz užitka ostavljeno za slobodno vrijeme. Međutim, OECD-ov Programme for International Student Assessment, odnosno Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA)⁶⁴ potvrđuje kako istraživanja pokazuju četiri tipa

⁶¹ Zovko, M., *Školska knjižnica – zakonski okviri djelatnosti*, XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik, 2007., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2008., Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/19_Proljetna_skola_knjiznicara2007_web.pdf, (28. 01. 2015.), str. 10.

⁶² Zovko, M., *Važnost čitanja // Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja*, XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011., str. 27.

⁶³ Stričević, I. *Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica : uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka*, u *Čitanje – obveza ili užitak* : zbornik / priredio Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2009., str. 42.

⁶⁴ Roth, B., *PISA 2006 : Prirodoslovne kompetencije za život*, Zagreb, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja – PISA centar, 2007., Dostupno na: <http://www.erisee.org/downloads/2013/2/b/PISA-kompetencije%202006%20HR.pdf>, str. 31.

situacija čitanja: čitanje u osobne svrhe koje se odvija radi zadovoljavanja vlastitih interesa pojedinaca, čitanje u javne svrhe koje se odvija radi sudjelovanja u aktivnostima šireg društva, čitanje u poslovne svrhe i čitanje u obrazovne svrhe ili čitanje radi učenja. Time se pokazalo kako napredovanje u pismenosti ne leži samo u usavršavanju kognitivnih vještina učenika, nego i u njihovom interesu i angažiranosti u čitanju te čitateljskim navikama.

Uz primarnu zadaću poticanja funkcionalnog čitanja, školski se knjižničar mora posvetiti i poticanju čitanja iz užitka kako bi korisnici razvili ljubav prema knjizi i posegnuli za čitanjem literature koja je izvan lektirnog popisa.

4.1.2.1. *Primjer razvijanja vještina čitanja među djecom i mladima*

U knjižnici POŠ Ogulin uz lektirne se naslove, nastoji okupiti i one publikacije koje bi učenicima mogle biti od neke važnosti, koje šalju određenu odgojnu poruku i produbljuju znanje učenika. Primjerice, knjiga *Mi djeca s kolodvora Zoo* govori o svijetu poroka i djeci narkomanima te na mlade čitatelje ostavlja šokantan dojam. Ovo djelo šalje snažnu odgojnu poruku o opasnostima koje prijete od zlouporabe droge koje uništavaju zdravlje, život i dostojanstvo čovjeka.

Usto, potrebno je okupiti i naslove koji će poslužiti zabavi i razonodi učenika. *Zadaća knjižnica nije samo osiguravanje dostupnosti znanja, već one imaju i mnoštvo drugih zadaća. Jedna od istaknutih zadaća je i ponuda literature za zabavu i rekreaciju.*⁶⁵

Školski je knjižničar taj koji treba upoznati korisnike i prepoznati njihove potrebe jer *korisnici su pojedinci od kojih svaki ima jedinstvene informacijske, obrazovne, psihološke i društvene potrebe.*⁶⁶ Popise obvezne lektire valjalo bi iz godine u godinu mijenjati i dopunjavati novim naslovima, u skladu s rezultatima istraživanja učeničkih

⁶⁵ Sečić, D., *Informacijska služba u knjižnici*, str. 25.

⁶⁶ Za definiranje pojmova koji se odnose na korisnike knjižnica UNESCO je usvojio formulaciju Nacionalne komisije za knjižnice SAD-a iz 1975. godine.

čitalačkih sposobnosti i njihovih književnih interesa te u skladu sa suvremenom domaćom i stranom produkcijom književnosti za djecu i mladež.

POŠ Ogulin sudjeluje u akciji poticanja čitanja. U *Mjesecu knjige* održavaju se akcije poticanja na čitanje *Čitajmo na glas* i to na nacionalnoj razini. Najprije školske knjižnice provode natječaj, a potom gradske (narodne). Najbolji učenici idu na županijsko, a potom i državno natjecanje.

Osim učenika, na čitanje se potiče i nastavnike. Kako bi ih se potaknulo na čitanje i uživanje poezije, u školskoj se knjižnici održavaju večeri poezije. Svako Valentinovo za učenike i nastavnike organizira se čitanje najljepših stihova ljubavne poezije te ljubavnih izreka. Tako se čitaju stihovi Edgara Allana Poea, Pabla Nerude, Luke Paljetka, Jacques Preverta, Violete Parre, Željka Krznarića, Dobriše Cesarića i sl. Katkada se održavaju večeri *haiku* poezije, a za Martinje se običavaju čitati pjesme poznatih svjetskih pjesnika.

Neke od aktivnosti u školskoj knjižnici kojima se potiče čitanje su kreativne radionice, književni susreti u knjižnici, grupa Mladih knjižničara, sat lektire u knjižnici.

Opisanom aktivnošću školska knjižničarka bitno pridonosi osnaživanju navika čitanja u učenika. Usto, nastoji im približiti književnost i razviti ljubav prema knjizi uopće.

4.1.3. Suradnja nastavnog osoblja i školskog knjižničara

Na početku školske godine održavaju se sjednice nastavničkog vijeća na kojima se donosi plan i program rada. Na tim je sjednicama prisutan i knjižničar koji donosi popise knjiga raznih izdavača [...], popis filmova za nastavu⁶⁷ i ostale materijale koji su od koristi nastavnicima, ali i psiholozima, pedagogima, ravnatelju i sl. Upoznaje nastavnike s materijalom i s njima se dogovara za sastanak u knjižnici na kojem će se dogovoriti o knjigama potrebnim za pojedine predmete. Nastavnici nude svoje prijedloge te se sastavlja popis knjiga za nabavu i određuje okvirni plan predavanja u prostorijama

⁶⁷ Blažeković, T.; Furlan, B., *Knjižnica osnovne škole*, Zagreb, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1993., str. 12.

knjižnice za svaki pojedini predmet u određenom mjesecu. *U taj će plan knjižničar unijeti i svoje sudjelovanje u nastavnom procesu koje se utvrđuje u dogovoru s nastavnicima, putem satova lektire, usmenih prikaza djela, satova priča, sastanka s roditeljima, rada s prevodilačkom grupom, rada s grupom učenika-knjižničara, upućivanjem učenika u korištenje knjižnicom, priređivanjem izložbi, upućivanjem učenika u korištenje knjižnicom i sl.*⁶⁸

Partnerstvo s knjižnicom ne svodi se samo na korištenje izvora knjižnice, već podrazumijeva izravni suradnički odnos nastavnika i knjižničara.

Školski je knjižničar partner u nastavi kroz poslove i oblike pripreme nastavnog sata, provođenja nastavnog sata i povezivanja predmetnih područja zbog rasterećivanja učenika od prevelikih školskih obaveza (primjerice povezivanje predmeta povijesti i hrvatskoga jezika: lektira *Dnevnik Ane Frank* povezuje se s povijesnom temom Drugog svjetskog rata, odnosno holokaustom i nacizmom).

U pripremi nastavnog sata školska knjižnica pomaže kroz didaktičku pripremu i stavljanje nastavnih medija u funkciju. *Tradicionalna nastava utemeljena je na zamišljenom prosječnom učeniku te koči stvaralačke sposobnosti učenika, neučinkovita je u smislu razvoja sposobnosti i nema čvrste povezanosti između njezinih obrazovnih i odgojnih zadaća. U svakodnevnoj nastavnoj praksi i planiranju važno je svakom učeniku omogućiti napredak u učenju, a danas tog napretka nema bez znanja uporabe informacija, zabilježenih i pohranjenih na različitim medijima.*⁶⁹ Upravo se stoga u nastavu i izvannastavne aktivnosti uključuje školska knjižnica te tako postaje integralnim dijelom odgojno-obrazovnog procesa.

U nastavi kao komunikacijsko-interakcijskom procesu bitna je suradnja nastavnika, stručnih suradnika i knjižničara jer ona podržava nastavni proces. Nastavni proces u školskoj knjižnici koristan je i za učenike i nastavnike jer omogućava rad u skupini, paru ili individualno. Takav nastavni proces nije lako provesti i školska je knjižnica u našim uvjetima još uvijek više mjesto dogovaranja, nego izvođenja nastave. Rad školske

⁶⁸ Blažeković, T., *ibid.*, str. 13.

⁶⁹ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 99.

knjižnice u izravnoj je vezi s radom nastavnika, a odražava se kroz planiranje i programiranje nastavnih sati, uporabu izvora znanja i obrazovna postignuća.

Primjer planiranja⁷⁰ (planira knjižničar sam ili u suradnji s učiteljima i stručnim suradnicima, ovisno o temi koja se istražuje, uzrastu i razumijevanju učenika):

1. područje istraživanja i izbor teme
2. informacijski izvori
3. priprema pitanja za samostalni rad
4. izbor medija
5. upoznavanje učenika sa sadržajem rada, (tema i zadaće), i izvorima koji su na raspolaganju
6. podjela u radne skupine i istraživački rad
7. izvješćivanje i razgovora.

*Knjižničar (po potrebi i suradnici), koordinira rad, obilazi skupine, savjetuje i pomaže u rješavanju problema na koje učenici nailaze tijekom rada, potiče i prati interese i sklonosti svakog pojedinačno.*⁷¹

Suvremena knjižnica ima mogućnost individualizirati učenje uvažavajući različitosti učenika i pružajući im potrebne sadržaje prema njihovim sklonostima i na različitim medijima. Osim knjige i pukog pamćenja činjenica s papira učenici, primjerice putem filma, na vizualan način mogu usvajati znanje. Učenici mogu učiti odabirući medij (intermedijalnost) ili proširujući ili dopunjavajući znanje slikom i zvukom. Intermedijalnošću ostvaruje se bolja motivacija učenika i lakše učenje.

Intermedijalno učenje može se primijeniti u individualnom radu, u sklopu nastavnog sata koji se izvodi u prostorima knjižnice te prezentacijama nastalim kao rezultat usvojenog znanja nakon učenja bilo na nastavnom satu bilo individualnim istraživanjem. Intermedijalno učenje i prezentiranje tako stečenog znanja može se ostvariti samo uz tehničku podršku školske knjižnice i kroz suradništvo nastavnika i školskog knjižničara.

⁷⁰ Kovačević, D., *Istraživanje u školskoj knjižnici: Prvi koraci u osamostaljivanju učenika i sudjelovanju u vlastitom obrazovanju*, str. 205.

⁷¹ Isto.

Osim održavanja pojedinih nastavnih sati, u knjižnici se kao odmak od monotone svakidašnjice može organizirati i čitav nastavni dan. Glavne odrednice takve nastave trebale bi biti jasnoća, preglednost i aktivnost učenika.

Oblik najtješnje suradnje s nastavom i stvarnog sudjelovanja školskog knjižničara u nastavi očituje se u povezivanju predmetnih područja i sadržaja. Održavanje korelacijskih sati smatra se idealnim rješenjem pri rasterećivanju učenika od prevelikih školskih obaveza.

Minimalno vrijeme za korelacijski pristup nastavi je blok sat. Sudjelovanje školskog knjižničara u pripremi korelacijske nastave ostvaruje se: odabiranjem sadržaja, odabiranjem pogodnih predmeta, odabirom potrebnih medija, sudjelovanjem knjižničara u izvođenju sata, organizacijom sata

Korelacijsku nastavu obilježava preklapanje sadržaja dvaju ili više predmeta (npr. biologije i kemije; matematike i fizike; hrvatskog jezika i povijesti itd.). Na takvom tipu sata predmetni će nastavnici pokušati predočiti iste činjenice iz različitih perspektiva.

*Povezivanje nastavnih sadržaja moguće je realizirati jedino kroz partnerstvo s knjižnicom i knjižničarom kao organizatorom i voditeljem cijelog procesa. Više predmeta, medija i nastavnika moguće je prostorno i zbog smještaja izvora znanja realizirati samo u školskoj knjižnici.*⁷²

Ometajuće okolnosti u realizaciji nastavnih sati u knjižnici su razredno-satni sustav i nesinkronizirani obrazovni programi. Stoga je potrebna kreativnost i dobro planiranje izvedbe ovakve vrste nastave.

U nastavku ćemo prikazati nekoliko dobro organiziranih i kreativnih primjera suradnje nastavnog osoblja sa školskim knjižničarom. U ulozi partnera u nastavnome procesu školski knjižničar igra veliku ulogu: on motivira, informira, entuzijastično i inovativno pristupa radu, ispunjava atmosferu pozitivnim emocijama, organizira rad u prijateljskom ozračju, odbojne i manje zanimljive sadržaje čini privlačnijima i intrigantnijima.

⁷² Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, str. 120.

4.1.3.1. Obrada lektire u knjižnici

Kao što smo već napomenuli, školski knjižničar pruža stručnu pomoć nastavnicima u održavanju nastave, a najčešće je riječ o sadržajima vezanima uz predmet Hrvatski jezik.

Jedan od oblika uspješne suradnje nastavnika hrvatskoga jezika i školskog knjižničara je organiziranje sata lektire u školskoj knjižnici čime se istovremeno stvara opuštenija atmosfera i učenike motivira za učenje i rad.

Stoga je jedna od osnovnih dužnosti knjižnice nabava lektirnih naslova kako bi učenici na vrijeme mogli pročitati lektiru i izvršili svoje zadaće.

Osim obvezne lektire potrebno je nabaviti i dovoljan broj ostalih naslova za slobodno čitanje čime se postiže bogatiji i raznolikiji knjižni fond, a time i veći interes učenika za knjigu.

Lektira je sastavni dio sadržaja nastave hrvatskoga jezika, koja je samim time propisana, kao i ostala jezična i književna područja. Učenike je potrebno naučiti čitati i približiti im knjigu i njezin sadržaj na zanimljiv i privlačan način. Učenika treba motivirati za čitanje, zadati mu određene zadatke i kontrolirati tijek izvršavanja zadataka. Čitanjem književne lektire, odnosno književnoumjetničkih tekstova učenici stječu iskustvo čitanja te razvijaju osjetljivost za umjetničku riječ i svoj emocionalni, misaoni i fantazijski svijet. Učitelji moraju biti inovativni i spremni za promjene u vođenju i organizaciji nastave književne lektire. To se posebice odnosi na one lektirne naslove koje učenici smatraju odbojnim i nezanimljivim. Kao i učitelji, i školski knjižničar mora razvijati osjetljivost za književnoumjetnički sadržaj i steći visok stupanj jezične, književne i metodičke stručnosti.

Sustavan, organiziran i vođen proces čitanja lektirnih naslova valjalo bi češće obogatiti sadržajima koji od učitelja i školskih knjižničara zahtijevaju dodatne napore i vrijeme te dosta promjena u redovitom školskom sustavu. Za uvođenje učenika u književnoumjetnički svijet najbitnija je dobro osmišljena motivacija. Učitelj i školski knjižničar moraju uspostaviti dobru interakciju s književnoumjetničkim djelom kako bi ga na što bolji način i sa što većom ljubavlju mogli približiti učenicima. Susret s književnim djelom može se na učinkovit način ostvariti na nastavi književnosti, u školskoj knjižnici, na izložbama knjiga, izložbama vezanim uz obljetnice književnika.

Posebno su za učenike poticajna natjecanja kao što su književni kvizovi ili pisanje literarnih sastavaka. Funkcionalno je uključivanje svih medija u poticanje čitalačke djelatnosti kao što su film, radio, televizija, računalna tehnologija ili kazalište.

4.1.3.1.1. *Primjer partnerstva s nastavom*

U knjižnici *POŠ* Ogulin često se u sklopu nastave Hrvatskoga jezika održavaju satovi lektire prilikom čega se sadržaj knjige nastoji predstaviti na što zanimljiviji način. Primjer je takvog susreta sat lektire *Stanari u slonu*. Učenici su obrađivali gradivo uz plakate kako bi ugođaj bio intenzivniji, a napravila se i poveznica s jezikom. Prilikom čitanja jednog dijela lektirnog teksta, učenici bi se ustajali sa svojih stolica na spomen imenica. Time su se istovremeno zabavili i opustili, ali i produbili znanje o vrstama riječi.

Satove lektire održane u knjižnici učenici smatraju iznimno uzbudljivima jer nalikuju radionicama. U prijateljskoj i opuštenoj atmosferi bolje usvajaju sadržaj teksta, kreativniji su i motiviraniji za promišljanje o postavljenim problemima i temama. Iz Hrvatskog jezika kao predmetne nastave učenici viših razreda u knjižnici često gledaju filmske projekcije.

Kako bi se učenike potaknulo na čitanje lektire i približio im se njezin sadržaj na što inovativniji i zabavniji način, školska knjižnica *POŠ* redovito u prostoru knjižnice organizira kvizove znanja. Kroz kvizove poticanja čitanja učenike se potiče na aktivno čitanje, čime postaju aktivni usvojitelji znanja i novih oblika rada, i socijalizaciju.

Kvizovi znanja vezani su uz sadržaj lektire koju su učenici prethodno pročitali, a potom ju kvizom ponavljaju te produbljuju svoje znanje i emocije koje su stekli čitajući djelo. *Kviz je igra pitanja i odgovora – vječno zanimljiva disciplina za radoznali dječji duh. Djeca vole kolektivnu igru i natjecanje, vole doznati što znaju i što ne znaju, odnosno što drugi znaju i neznaju.*⁷³

⁷³ Bujas, N., *Radost učenja na zabavan način*, str. 135 – 136., u: *XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH* Šibenik, 2007., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2008., str. 135.

Primjer jednog takvog kviza, oblikovanog kao Power Point prezentacija, je *Šegrt Hlapić* (Prilog 2), kojeg je profesorica i knjižničarka provela s učenicima četvrtih razreda. Putem sveukupno 49 pitanja iz kviza učenici su detaljno razradili i interpretirali djelo *Zgode i nezgode šegrta Hlapića* autorice Ivane Brlić-Mažuranić te time ojačali svoje doživljaje vezane uz djelo. U svrhu održavanja kviza korištena je Power Point prezentacija koja je kao vizualni medij učenicima posebno interesantna. Iako je ovdje korištena samo za prikaz pitanja iz kviza, kako bi učenici uz predočena pitanja mogli lakše pratiti i razmisliti o svojim odgovorima, ona se može koristiti u različite svrhe. Prilikom obrade lektire ona je višestruko korisna jer galerijom slika učenicima možemo približiti različite sadržaje. Primjerice, možemo im predstaviti različite kulture, običaje i zemlje koje si čitajući djelo nisu mogli sami jasno vizualizirati. Osim toga možemo im približiti autore djela te vrijeme i prostor u kojem je djelo nastalo. Time učenici produbljuju svoje dojmove o djelu, ali i samom kontekstu u kojem je djelo nastalo.

Navedenom aktivnošću sadržaj lektire prikazan je na inovativan, zanimljiv i dinamičan način. Kvizom se u učenika potaknuo kompetencijski duh te ih se motiviralo na čitanje lektire i usvajanje lektirnih sadržaja.

4.1.4. Školski projekt

Školski projekt je obrazovni oblik prisutan u školskom knjižničarstvu. Potrebni uvjeti za izvođenje školskog projekta stječu se: pojavom važnog i kompleksnog obrazovnog sadržaja koji nije predviđen nastavnim programom te potrebom da se učenjem obuhvati sva ili što veća učenička populacija. Školski projekt najbolji je pokazatelj kako školska knjižnica može ostvariti svoju obrazovnu zadaću i ostvariti obrazovne sadržaje izvan redovitog nastavnog procesa.

U školskom projektu korelacijski pristupamo temi, što pruža velike mogućnosti za istraživačko učenje. Etape izrade školskog projekta moraju biti dobro osmišljene, razrađene i vođene jer o preciznoj pripremi i organizaciji ovisi uspjeh projekta. Primjer uspješnog školskog projekta prikazat ćemo u sljedećem primjeru.

4.1.4.1. Primjer izrade školskoga projekata

U sklopu odgojno-obrazovne djelatnosti školska knjižničarka *POŠ Ogulin* pokrenula je projekt pod nazivom *Samo reci, ja znam!* U Mjesecu borbe protiv ovisnosti knjižničarka je vodila projekt prevencije kroz diskretne zaštitne programe u nekoliko faza rada (Prilog 3).

Program je uključivao suradnju s nastavnicima (interdisciplinarnost) te se realizirao kroz nastavu biologije, satove razrednih odjeljenja, satove hrvatskog jezika i likovne kulture. Suradnja roditelja ostvarena je kroz roditeljske sastanke i individualne razgovore.

Projekt je uključivao mnogo aktivnosti: jasno određivanje teme i cilja, plan i organizaciju aktivnosti, motivaciju, rad na zadaćama projekta, prezentaciju uradaka i evaluaciju. Učenike se motiviralo za rad i pristupilo im se individualno prilagođavajući im zadaće prema njihovim sklonostima. Tako su neki učenici bili usmjereni na stvaranje literarnih radova, neki na slikanje i crtanje likovnih radova, a neki pak na stvaranje glazbenih radova. Time se potaknula kreativnost učenika i njihov doživljaj javne afirmacije (nastup, medij). Učenici su dodatno motivirani jer ne postoji klasično ocjenjivanje, već su rezultati vidljivi kroz efektne prezentacije (izložba).

Kako bi se učenike i nastavnike informiralo o temi puštena je videoprojeksija o zlouporabi droge i o pušenju. Nastavnike se upoznalo s odgovarajućom literaturom na temu ovisnosti i vježbanja životnih vještina za razvijanje pozitivnih osobina: *Kako odgojiti nepušača*, *Vježbanje životnih vještina* i *Dosado mi je – što da radim; priručnik za razvijanje dječje kreativnosti*. Svi djelatnici škole, učenici i zainteresirani roditelji sudjelovali su na predavanju poznatog liječnika Siniše Zovka o uličnim drogama.

Na satovima razrednog odjeljenja s razrednicima i učenicima sedmih i osmih razreda u školskoj je knjižnici proveden razgovor o zlouporabi droge. Provedena je anketa o ovisnostima i anketa o provođenju slobodnog vremena. Nakon provedene ankete o korištenju slobodnog vremena, rezultati su bili pozitivni. Pokazalo se da učenici svoje

slobodno vrijeme provode trenirajući i igrajući nogomet, rukomet, tenis, košarku, mnogi se voze na biciklima, gledaju filmove ili se igraju na računalima. Učenici sedmih i osmih razreda iznenadili su svojom zrelošću i svojim pravilnim stavom o štetnosti droga.

Učenici su bili osobito zainteresirani za upitnik o ovisnostima koja je provedena na satovima Biologije: *Koja je tvoja poruka ovisnicima o alkoholu, Kada bi saznao da tvoj prijatelj uzima drogu što bi učinio?...*

Učenici su sudjelovali u uređenju izložbenih panoa na kojima su izloženi plakati upozorenja te učenički likovni i literarni radovi na temu droga i zlouporaba istih (Prilog 4). Najbolji literarni radovi odabrani su za objavu u listu *POŠ Ogulin – Kleku*. Razrednici i učenici uredili su panoe i u razredima.

U suradnji s učenicima napravljena je radio emisija koju je uredila profesorica hrvatskoga jezika.

Grupa Mladih knjižničara bila je veoma aktivna. Uz pomoć određene literature pripremili su rap pjesmu *Pjeva se plućima* (Prilog 5), koju su u suradnji s profesoricom glazbenog i uglazbili.

Na poticaj školske knjižničarke razrednici 5. i 6. razreda provodili su sa svojim učenicima radionice s tendencijom razvijanja pozitivnih vrijednosti, a najviše se radilo po knjizi Jelene Bićanić *Vježbanje životnih vještina*.

Projekt *Samo reci, ja znam!* Pokazao se osobito uspješnim. Na poticaj školske knjižničarke s velikom su predanošću u projektu sudjelovali i nastavnici i učenici obogativši projekt svojim likovnim i literarnim radovima, radio emisijom, pozitivnim rezultatima anketa te sudjelovanjem u raspravama. Uz to što su pridonijeli projektu svojom kreativnošću, učenici su mnogo toga i naučili: naučili su o štetnosti droga na ljudski organizam, ojačali su pozitivno mišljenje, naučili kako na ispravan način prevladati probleme i kako se pripremiti na zdrav život, stekli su osnovna znanja o čovjekovom rastu i razvoju, prevladavanju stresa i pozitivnom stavu prema životu uopće.

Iz opisanog se može zaključiti da ostvarenje školskog projekta uvelike ovisi o kompetencijama i trudu školskog knjižničara, ali i o kvalitetnoj suradnji s ostalim stručnim osobljem, primjerice s pojedinim predmetnim nastavnicima koji će različitim sadržajima upotpuniti i obogatiti školski projekt (primjerice profesorica Glazbene kulture uglazbljivanjem učeničkih poetskih radova, profesor Likovne kulture kreiranjem izložbenih panoa itd.), ravnateljem koji će pomoći u realizaciji projekta i sl. Ključno je jasno precizirati temu i vješto organizirati i planirati aktivnosti što iznova ističe važnost suradnje i djelovanja stručnog osoblja, ali i učenika, kao cjeline. Učenike se ovakvom aktivnošću dodatno motivira, socijalizira i ohrabruje za javno djelovanje i predstavljanje svojih ideja i sposobnosti. Također, izostanak kritike i vrednovanja (u formalnom smislu ocjenjivanja) učenike oslobađa napetosti i pruža im veću slobodu u stvaralaštvu i izražavanju vlastite individualnosti.

4.1.5. Kulturna i javna djelatnost – partnerstvo s nastavom

Sudjelovanjem u kulturnoj i javnoj djelatnosti škole, školska knjižnica ide u smjeru kulturalnosti, odgoja te postaje otvorena za javnost i izložena je prosudbi. Takvi programi djeluju na kulturni identitet škole kao ustanove i istodobno djeluju na kulturno ozračje škole.

U kulturnu djelatnost školske knjižnice, koja je u uskoj vezi s odgojno-obrazovnim procesom, možemo uvrstiti aktivnosti kao što su promocija knjiga, tematske izložbe, gostujuća predavanja, javni događaji u školi i sl. Vezano uz to, mogu se provoditi različiti tipovi školskog sata koji se održavaju u knjižnici kao što su propagiranje knjige za čitanje (susret s književnikom), sat produbljivanja spoznaja o pročitanoj djelu (fimska projekcija), a metode koje se mogu povezati su primjerice, metode razgovora (tribine ili izlaganja), metode izlaganja (književni portreti), metode praktičnih radova, metode stvaranja problemske situacije, metoda ilustrativnih i grafičkih radova te mnoge druge.⁷⁴

⁷⁴ Lovrinčević, Jasmina, *Komplementarnost školskih medijoteka*, Proljetna škola školskih knjižničara, 1998., Dostupno na: <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1933&broj=1&stranica=00049> (25. 06. 2015.)

U nastavku će se prikazati neke od aktivnosti koje pridonose razvoju kluturne djelatnosti, a u uskoj su vezi s odgojno-obrazovnim procesom.

4.1.5.1. Mladi knjižničari

Cilj izvannastavne aktivnosti Mladi knjižničari jest osposobiti učenike kao posrednike u prenošenju zabilježenog ljudskog znanja i iskustva kroz naviku čitanja i korištenja knjižničnih usluga. Mladi knjižničari predstavljaju grupu učenika, koji gaje ljubav prema čitanju te žele proširiti svoje znaje o knjižnicama, knjigama i informacijama. Stoga se okupljaju u školskoj knjižnici gdje razvijaju svoje intelektualne i stvaralačke sposobnosti te se osposobljavaju za samostalni i istraživački rad. Mladi knjižničari razvijaju svijest o vrijednosti knjiga i važnosti aktivnoga čitanja različitih sadržaja koje im omogućava da život provedu na sadržajni i duhovniji način, da otkriju svijet oko sebe, razviju prave vrijednosti, upotpune svoju spoznaju i izgrade svoj unutrašnji svijet. Namjena te aktivnosti je izgrađivati kulturu čitanja, promicati potrebu čitanja i stvaranja navika kvalitetnog provođenja slobodnog vremena te razvijati sposobnost korištenja više medija. Nositelji realizacije su školski knjižničari, koji za tu potrebu također trebaju surađivati s predmetnim nastavnicima.

Načini realizacije rada s grupom mladih knjižničara mogu biti: pomoć knjižničaru tijekom nastavne godine, upoznavanje knjižničnog fonda i popravljavanje oštećene građe, organizacija kreativnih radionica i susreta u knjižnici (promoviranje novih, interesantnih naslova), organizacija književnih susreta, posjeti izložbama, kazalištu i galerijama, obilježavanje *Mjeseca hrvatske knjige* i *Međunarodnog mjeseca školskih knjižnica*, sudjelovanje u nabavi novih knjiga i časopisa.

4.1.5.1.1. Primjer rada grupe Mladih knjižničara

Mladi knjižničari POŠ Ogulin pomažu knjižničarki pri očuvanju knjižnične građe (lijepe rasparane stranice, skeniraju stranice iz jednog primjerka publikacije i lijepe ga u

drugi primjerak jednake publikacije kojem nedostaje određena stranica, oblažu knjige u lošem stanju i sl.).

Knjižničari rade s darovitim učenicima iz grupe Mladih knjižničara na zajedničkom planiranju tema. Pomažu joj pri izboru knjiga, priručnika, periodike i AV građe.

Mladi knjižničari redovito su aktivni u organizaciji književnih susreta, o čemu će biti više riječi u potpoglavlju *Susreti s književnikom*. Aktivno objavljuju svoje članke i razmišljanja u školskim novinama *Klek*.

Također, u sklopu *Mjeseca knjige* sudjeluju u različitim sadržajima kao što su radionice, igrokazi i sl. Primjer je igrokaz o očuvanju knjižne građe osmišljen za učenike prvih razreda, koji tek kreću u školu i tek se susreću s pravilima ponašanja u školskoj knjižnici. Učenici, mladi knjižničari, na prazan su papir formata A4 osmislili vlastite naslove i dizajn stranice knjiga (*Knjiga o prometu, Abeceda, 1,2,3... idemo brojati!, Jež Ješko, Jesen*) koje su oživjeli igrokazom (Prilog6). Svaki učenik utjelovio je jednu knjigu. Kroz personifikaciju knjiga iznio se problem lošeg odnosa prema knjižnoj građi: dok jedna knjiga strahuje od učenika, šaranja po njezinim listovima, bacanja i kidanja stranica, druga ju tješi kako ima djece koja se znaju brinuti o knjigama i kada ne bi bilo djece one bi usamljeno stajale na policama. Treća se knjiga nadovezuje u čuđenju: *Zar ima djece koja ne čuvaju knjige?*, na što četvrta odgovara svojim lošim iskustvom: *Ima, ima! Pogledaj! Korice su mi oguljene, a listovi mi imaju uši*. Peta se pridružuje: *I to nije sve, na mojim su stranicama neki učenici napisali ružne stvari!* Šesta knjiga govori ostalima kako sada shvaća zašto se ne vesele djeci i kako bi bilo grozno da ju kidaju, čupaju ili šaraju. Naposljetku sve knjige zaključuju kako ovi prvašići nisu takvi i kako se nadaju da će se prema knjigama odnositi s poštovanjem.

Ovaj igrokaz na učenike je djelovao vrlo edukativno jer su uvidjeli kako se treba, odnosno ne treba ponašati prema knjigama. Naučili su kako je bacanje knjiga loše i oštećuje njihove korice, kao i da se knjige ne smije presavijati, trgati niti šarati.

Iz opisanoga se može zaključiti kako je u školskim knjižnicama bitno potaknuti učenike da otkriju stvarnu vrijednost knjige kao riznice znanja i informacija. Bitno je učenicima ukazati na bogatstvo koje knjiga pruža, ali i na pravilno rukovanje knjižnom građom i na brigu o njezinom očuvanju.

4.1.5.2. Susreti s književnikom

Školski knjižničar, svojim planom i programom rada te postavljenim zadaćama i ciljevima rada školske knjižnice, pridonosi zadaćama i ciljevima škole. Susret s književnikom dio je godišnjeg plana i programa rada školske knjižnice, a planiran je kao dio kulturne i javne djelatnosti, ali je usko vezan i uz odgojno-obrazovnu djelatnost jer učenike potiče na čitanje lektire i prikupljanje informacija o autorima i njihovom stvaralaštvu. Posjeti poznatih književnika koji pišu za djecu iziskuju timski rad učenika, učitelja i knjižničara koji zajednički pripremaju susret. Učenici na taj način razvijaju vještine rada u timu te postaju sudionici drukčijih komunikacijskih situacija. U organizaciji susreta najveći doprinos daju Mladi knjižničari, koji pripremaju pitanja za intervju s gostom, koji potom objave u školskom listu.

Kako učenici književnike obično doživljavaju kao apstraktne i nedostižne, ovakvi im susreti približavaju književnike i kao stvaratelje i kao osobe. Od velike je važnosti da učenici prikupe što više informacija o gostu i njegovom stvaralaštvu te pročitaju barem jedno njegovo djelo kako bi mogli aktivno sudjelovati u raspravi. Svojim posjetima školi i prijateljskim pristupom prema učenicima, književnici se približavaju učenicima i zadobivaju nove čitatelje svojih djela te motiviraju učenike na čitanje uopće. Osim što učenicima približe sadržaj i likove svojih djela, oni nerijetko opisuju i pojedine anegdote vezane uz njihov nastanak. Time motiviraju učenike na čitanje, ali i na pisanje.

4.1.5.2.1. Primjeri susreta s književnikom

Već nekoliko godina u *POŠ* u Ogulinu organiziraju se književni susreti pa su školu tako posjetili: Tito Bilopavlović, Sanja Pilić, Melita Rundek, Božidar Prosenjak, Zlatko Krilić, Vesna Miculić Prešnjak, Branka Primorac, Borna Lulić, Višnja Biti, Miro Gavran, Hrvoje Kovačević.

Izdvojit ćemo susret književnika Zlatka Krilića (Prilog7). Nakon što je književnik Zlatko Krilić predstavljen cijeloj školi i nakon što su svi učenici mogli poslušati riječ

književnika i postaviti mu željena pitanja, mladi su ga knjižničari intervjuirali. Pritom su od književnika željeli saznati koje sve strane jezike govori i što uopće znači biti profesionalni književnik. Tako su saznali kako je to čovjek koji živi od svojih književnih djela i kako biti profesionalni književnik u Hrvatskoj, gdje je tržište malo, nije lako. *Na primjer, u SAD-u i Kanadi samo knjižnice otkupljuju 30 tisuća primjeraka po naslovu godišnje, dok je kod nas cjelokupna naklada pojedine knjige tisuću, do dvije tisuće primjeraka po jednom izdanju.*⁷⁵

Učenici su se informirali i o tome isplati li se njima u budućnosti baviti književnošću. Književnik ih je motivirao na pisanje uvjerivši ih da je pisanje divna aktivnost i da treba biti maštovit i pisati iz duše. Učenicima je poslao jednu snažnu poruku, a ta je da pisanje nikako ne smiju podvrgavati želji za novcem i popularnošću, već je cilj da čitatelji osjete njih-pisce kako dišu u svakoj stranici knjige. Upravo je sam književnik Zlatko Krilić romanom *Divlji konj* (kojim je gotovo preko noći postao poznat) htio poručiti: *Ja sam zapravo želio da onaj tko uzme moju knjigu u ruke osjeti na svakoj stranici, u svakom retku i u svakom slovu da ga ja volim.*⁷⁶ Tako je učenicima dao do znanja da je pisanje viša vrijednost i da je ključno stvarati s ljubavlju.

Osim toga, književnik je učenicima dao i svoje mišljenje o školskoj lektiri te ih time potaknuo na čitanje iste. Književnik se približio učenicima tako što je svoje misli o lektiri iznio iz perspektive njega kao učenika, dječaka. Kao učeniku lektire su mu također često bile dosadne, ali ih se prisiljavao pročitati i one su ga s vremenom duševno i intelektualno obogatile. Stoga je istaknuo kako je *s pojedinom lektirnom knjigom slično kao s nekim neugodnim stvarima u životu. Iako nam se možda ne sviđaju, one su stube bez kojih se ne možemo popeti korak više u životu.*⁷⁷

Ovim književnim susretom škola je ostvarila veliku odgojno-obrazovnu zadaću za svoje učenike. Osim što im je omogućila susret s jednim od najdražih književnika koji im je do tada bio nedostižan, kroz razgovor s njim ostvarila je i određene odgojno-obrazovne zadaće. Učenici su naučili cijeniti moralne vrijednosti kao što su te da ne teže za novcem

⁷⁵ *Knjige su stube bez kojih se ne možemo popeti korak više u životu; Intervju sa Zlatkom Krilićem, u: Klek: list učenika Prve osnovne škole, br. 56., lipanj 2012., ur. Đurđa Špehar, str. 14.*

⁷⁶ Isto.

⁷⁷ Isto.

i slavom, da ne budu pohlepni, već da poput pisaca žive za više vrijednosti. Također, kroz susret s književnikom, učenike se motiviralo na čitanje lektire jer svaka knjiga uči ih nečem novom i duhovno ih obogaćuje. Istaknut je značaj knjige kao neprocjenjive vrijednosti i spoja duše, emocija, mašte i stvarnosti – učiteljice života. Kroz lik uzora – književnika, predstavljene su im vrijednosti kao što su ljubav, sreća i prijateljstvo.

4.1.5.3. Učenje kroz istraživanje

Praktična metoda učenja koja razvija vještine učenika na način da uče o sebi, drugima i svijetu, da rade na sebi i razvijaju komunikacijske vještine, suradništvo i toleranciju jest radionica.

Radionice su oblik rada proizašao iz *potreba i želja učenika da se životno važnim pitanjima i sadržajima bave tako da aktivno pridonose, istražuju, kreiraju, odlučuju, iznose mišljenja, brane stavove....*⁷⁸

Nastavni ciljevi i zadaci kreativnih radionica u školskoj knjižnici su upoznavanje knjižnice, literarnih djela, približavanje lektirnih naslova i samog čitanja. Glavni je zadatak kreativnih radionica motivirati učenike za što češće dolaske u knjižnicu, a da se pritom zabavljaju, druže i razvijaju svoje sposobnosti.

Kako bi se učenici ugodnije osjećali u prostoru knjižnice, poželjno ga je učiniti pristupačnim. To se postiže unošenjem vedrih boja te ukrašavanjem zidova plakatima i slikama koje su izradili učenici. Najbolje je knjižnicu ukrasiti učeničkim radovima kako bi učenici osjećali svoj doprinos u uređenju knjižničnog prostora. Radionice su jedan od načina na koji se učeniku može omogućiti nešto više od same lektire i čitanja, one učeniku omogućuju da nešto nauči i da nešto sam uradi.

Radionice mogu biti literarne, likovne ili dramske, a mogu biti i pedagoške o npr. zlouporabi droga, ekološke, o zdravlju, pušenju itd.

⁷⁸ Bićanić, J., *Vježbanje životnih vještina: priručnik za razrednike*, Alinea, Zagreb, 2001., str. 7.

4.1.5.3.1. *Primjer samostalnog istraživanja u školskoj knjižnici*

U POŠ Ogulin prilikom radionice za *Dan planeta Zemlje* prikazivao se video o planetu Zemlji te su izloženi plakati ugroženih životinjskih i biljnih vrsta. Na učenike je vrlo poticajno djelovalo čitanje pisma Indijskog poglavice Seattlea *Pismo bijelom čovjeku*. Govorilo se o ozonskim rupama i različitim problemima današnjice, prirodnim katastrofama kao što su tsunamiji, vulkanske erupcije, potresi i sl. Osnovna je tendencija bila u učenicima probuditi svijest o tome što bi oni mogli učiniti za spas planeta Zemlje. S učenicima se razgovaralo o onom što je dobro, a što loše i kako oni mogu utjecati na događaje oko sebe. Prilikom radionice puštao se video film *Beautiful Planet, Earth Song & Heal the World* te se slušala pjesma Johna Lenona *Imagine*. Ističu se načini na koji učenici mogu pomoći očuvanju okoliša kao što su recikliranje, štednja i zaštita vode te deset ekoloških zapovijedi za zdrav život.

Vježbanje životnih vještina radionica je koju knjižničaraka provodi s učenicima od 5. do 8. razreda na satu razrednika. *Životne vještine su sposobnosti pomoću kojih na prihvatljiv način odgovaramo zahtjevima i izazovima svakodnevnog života, zalažući se za svoje duševno i tjelesno zdravlje.*⁷⁹ Cilj je ove radionice razvijanje sposobnosti prihvatljiva i prilagodljiva ponašanja, otvaranje učenika, jačanje samopoštovanja i poštovanja drugih, uvažavanje mišljenja drugih, razvijanje dobre komunikacije i slušanja drugih bez predrasuda i ismijavanja. *Voditelj ima složenu zadaću: poticati i olakšati razmjene iskustava te koristiti svaku prigodu i pozitivno odgovarati na potrebe, očekivanja i izražavanja doživljaja sudionika.*⁸⁰

Ovakva radionica ima veliku odgojnu i obrazovnu ulogu. Osim što učenici raspravljaju o temama iz različitih područja života i razvijaju svoje kritičko mišljenje, oni se uče i kulturnom ponašanju i poštivanju drugih, razvijaju samosvijest i empatiju. Prilikom rasprava na određenu temu razvijaju komunikacijske vještine kao što su jasno i razgovijetno govorenje te vještine lijepog ponašanja. Razvijaju osjećaj za važnost poštivanja tuđeg mišljenja i tuđih stavova jer jedino na taj način od drugih mogu

⁷⁹ Isto.

⁸⁰ Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje*, Zagreb, str. 107.

očekivati isto. Razvijaju svijest o potrebi pažljivog slušanja sugovornika te negativnim stavkama koje ometaju komunikaciju kao što su upadanje drugima u riječ, vikanje i omalovažavanje. Ističe se važnost oblikovanja jasnih i argumentiranih tvrdnji, a učenici kroz vlastiti doživljaj i izražavanje (pismeno, likovno, glazbeno, govorno) upoznaju sebe i svoje mogućnosti uspostavljanja uspješnih odnosa s drugima. Razvijaju sposobnost prepoznavanja i izražavanja emocija i odgovarajućeg reagiranja u stresnim situacijama.

*Poučavajući učenike životnim vještinama pomažemo im da prihvate sebe, da nauče skrbiti o svom tjelesnom i duševnom zdravlju, da preuzmu odgovornost za vlastita ponašanja i postignuća, te da nauče kako uvijek imaju mogućnost odabrati i donositi odluke za sebe, uz druge i s drugima.*⁸¹

Primjer pedagoške radionice vezane uz razvoj samopoštovanja i samosvijesti je radionica *Tko sam ja?*. Cilj je ove radionice pomoći učenicima da izgrade odnos prema sebi i razviju vještine samopoštovanja i samosvijesti.

Učenici rade u parovima. Jedan učenik pita drugog: *Tko si ti?*, a drugi treba odgovoriti jednom riječju ili kratkom frazom – pozitivnom izjavom o sebi. Osoba koja pita ništa ne komentira, ali ponavlja pitanje (*Tko si ti?*) pet puta, a osoba koja odgovara treba svaki put dati različit odgovor. Tada se parovi zamijene, tako da onaj tko je pitao bude osoba koja odgovara. Nakon toga učenici odgovaraju kako su se osjećali kada su trebali reći pozitivne stvari o sebi. Potom se naprave grupe od po četiri učenika. Svaki učenik dobije veliki komad papira, a svaka grupa časopise, novine, škare, ljepilo i boje. Učenici izrađuju svoje osobne iskaznice (pri izradi mogu koristiti kombiniranu tehniku – lijepiti, crtati, pisati). Treba ih potaknuti da koriste riječi i slike koje su izrezali iz novina i časopisa. Osobna iskaznica treba pokazati što su oni sada, što vole, što rade, što su njihovi hobiji i sl. (ne o tome tko će postati ili tko žele postati u budućnosti).

Zaključujemo kako su radionice vrlo praktičan način za zbližavanje učenika i knjižničara te učenika međusobno. Ovom radionicom postignuto je da učenici upoznaju svijet drugih učenika, njihova iskustva, razmišljanja, unutrašnji svijet, ali i da nauče nešto o samima sebi. Usto, razvijaju i komunikacijske vještine kao što su iznošenje tvrdnji,

⁸¹ Bićanić, J., *Vježbanje životnih vještina: priručnik za razrednike*, str. 8.

aktivno slušanje i jasno iznošenje argumenata te se postupno pripremaju za svoj pravi istraživački rad u daljnjem školovanju i obrazovanju.

4.1.5.4. Akcija darivanja knjiga

Kako bi potaknula učenike da se aktivno uključe u opremanje knjižnice i pridonesu njezinom fondu, knjižničarka je povodom *Mjeseca knjige* organizirala akciju darivanja knjiga školskoj knjižnici.

Koliko god je pozitivno što učenici rado posuđuju knjige, one se posudbom i uporabom troše. Budući da škola ne dobiva financijska sredstva kojim bi mogla nabaviti nove naslove, a ponekad tijekom školske godine Ministarstvo ne dostavi u školu niti jedan lektirni naslov, tek iznimnim naporom ravnatelja uspije se iznaći nešto financijskih sredstava za povremenu kupnju najpotrebnijih naslova. Kako zbog toga mlađe generacije učenika ne bi bile zakinute, kako bi i mlađi naraštaji mogli u školskoj knjižnici doći do naslova koji trebaju pročitati za lektiru ili u kojem će pročitati vrijednu i zanimljivu informaciju, pokrenuta je akcija *Darujem 1- dobivam 500*. Kad bi, primjerice, svaki učenik POŠ darovao jednu knjigu, taj isti učenik mogao bi u školskoj knjižnici posuditi gotovo 500 novih knjiga. Na taj način darovanjem jedne knjige ostvaruje se mnogo veći izbor, svaki učenik mogao bi za posudbu odabrati jednu od 500 novih knjiga, a više knjiga jamči lakše dolaženje do traženog i bolji izvor informacija. *Učimo učenike da su sve knjige u knjižnici za njih. Tako im darujemo dar za cijeli život, učenje bez straha, više radosti i zadovoljstva, onda i uspjeha u školi.*⁸²

Knjižničarka je razrednicima dala tekst za provođenje akcije darivanja s detaljnim uputama.

Ravnatelj je sve organizirao, a pedagoginja je objavila informaciju na radio Ogulinu kako bi i roditelji i ostali građani bili informirani. Na internetu je također objavljeno sve o akciji i ponuđen je popis potrebnih naslova, posebno lektirnih, a posebno nelektirnih, kako bi učenici znali što mogu darivati školskoj knjižnici.

⁸² Kovačević, D., *Školska knjižnica – korak dalje.*, str. 91.

Uz svaku knjigu naveden je broj bodova. Svaki učenik koji pokloni knjigu postaje Donator. Učenik koji daruje knjige u vrijednosti barem 3 boda postaje Brončani donator, koji daruje knjige u vrijednosti 5 bodova Srebrni donator, a koji daruje knjige u vrijednosti od 10 i više bodova postaje Zlatni donator. Donatorom mogu postati i roditelji, više učenika ili cijeli razred darujući zajednički jednu knjigu. Rezultat je bio 168 novih knjiga.

Budući da knjižnica ima dobru suradnju s mnogim nakladnicima, oni su pomogli oko nagrada donatorima. Od *Školske knjige*, *Profila* i *AA* knjižnica je dobila mnogo materijala: plakate, straničnike, kalendare, olovke, boje, pernice, kataloge, bločiće i sl. Napisane su zahvalnice svakom donatoru, a imena donatora objavljena su na internetu.

Iz opisanog se može zaključiti kako je ova akcija uključivanja učenika u aktivno pridonošenje knjižnome fondu školske knjižnice bitan korak za buđenje svijesti o njihovoj važnosti, kao pojedinaca, u školskom obrazovnom sustavu i razvoj osjećaja pripadnosti skupini. Osvjestila se važnosti njihova djelovanja, ne samo trenutno, već i u budućnosti, na buduće naraštaje. Učenici su mogli uočiti važnost kvalitetne opremljenosti knjižnoga fonda te očuvanja knjižne građe kako bi ona što duže potrajala i kako bi mogla koristiti generacijama učenika iza njih.

5. Zaključak

Svjedoci smo ubrzanog razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije te odgojno-obrazovni sustav mora biti u koraku s modernim dobom.

U današnje vrijeme postoji svijest o tome da nema dobrog obrazovanja bez dobre knjižnice. Stoga je zadaća školskog knjižničara vrlo zahtjevna. Temeljni je zadatak školskog knjižničara osuvremenjavanje odgojno-obrazovnog procesa putem korištenja multimedijских mogućnosti školske knjižnice, kao komunikacijskog središta škole, uz pomoć suvremene tehnologije i u suradnji sa svim nastavnicima, učenicima i stručnim suradnicima. Time stavlja u funkciju sve izvore znanja, od knjige do internet informacije.

U ovom diplomskom radu istražili smo odgojno-obrazovne aktivnosti koje provodi knjižnica u suvremeno doba, a koristili smo se metodom studije slučaja, prikazom rada osnovnoškolske knjižnice *Prve osnovne škole* u Ogulinu. Redovitim konzultacijama s knjižničarkom istražili smo nove oblike učenja i predložili neke od najintragantnijih i najučinkovitijih primjera.

Uvidjeli smo kako knjižnica više nema tradicionalnu informacijsku ulogu u kojoj je nastavnicima pružala tek pomoć pri izboru literature i bila svedena na pružanje potrebne informacije i posudbe knjiga, već ona opstaje aktivnim, ravnopravnim sudionikom u obrazovnom procesu osnovne škole i nastavi te provoditeljicom novih oblika učenja.

Tako smo dali primjere inovativnih oblika učenja kao što su učenje u paru ili timu (rad na složenijem seminarskom radu, priprema i predstavljanje sadržaja izradom Power Point prezentacije), individualno učenje (pomoć pri izradi referata, učenje propuštenog), učenje putem istraživanja (istraživanje referentne zbirke, razne radionice), poticanje ne samo funkcionalnog čitanja, već i čitanja iz užitka upoznavanjem svojih korisnika tj. pronalaskom nove, zabavne i mladenačke literature te organizacijom natjecanja u čitanju (npr. akcija *Čitajmo na glas* povodom *Mjeseca knjige*) i sl.

Svi oblici obrazovanja u školskoj knjižnici imali su za cilj osamostaliti učenike, samoobrazovati ih i potaknuti na stvaralaštvo, kritičko mišljenje i samoprocjenu.

Jedan od ključnih oblika učenja u školskoj knjižnici jest informacijsko opismenjavanje. U svijetu brzog tehnološkog razvitka, gospodarstva utemeljenog na informacijama i ubrzanog zastarijevanja znanja i informacija nametnuto nam je cjeloživotno učenje, tj. stalno obnavljanje i nadograđivanje znanja. Učenike treba osposobiti za samostalno učenje, za prepoznavanje potrebe za informacijom i mogućnost pronalaženja iste, bilo na tradicionalan način (upoznavanjem s knjižnim fondom, razvijanje vještina snalaženja u knjižnici, rad s referentnom zbirkom) bilo putem interneta (upoznavanje s web tražilicama).

Školski knjižničari teže osposobljavanju učenika za pronalaženjem informacija u svim izvorima znanja. Kako živimo u svijetu tehnološkog napretka potraga za informacijama proširena je s knjige na suvremenu tehnologiju, posebice internet. Stoga knjižnica teži postati multimedijalno središte. Nažalost, nedostatna financijska sredstva često joj to ne dopuštaju.

Ključna aktivnost modernog školskog knjižničara jest i suradnja s nastavnim osobljem. Osim što nastavnike upoznaje s materijalima i potrebnom literaturom za njihove predmete, moderni školski knjižničar s nastavnicima kreira plan predavanja u prostorijama knjižnice za svaki pojedini predmet u određenom mjesecu. U taj plan uključuje i svoje sudjelovanje putem organizacije satova lektire, pričanja priča, rada s grupom mladih knjižničara, priređivanja izložbi (npr. za obljetnice pjesnika, za dan borbe protiv ovisnosti...), upućivanja učenika u korištenje knjižnicom i sl. Školska je knjižnica partner u nastavi kroz poslove i oblike pripreme nastavnog sata, provođenja nastavnog sata i povezivanja predmetnih područja zbog rasterećivanja učenika od prevelikih školskih obaveza. Oblik najtješnje suradnje s nastavom i stvarnog sudjelovanja školskog knjižničara u nastavi očituje se u povezivanju predmetnih područja i sadržaja. U pripremi nastavnog sata školska knjižnica pomaže kroz didaktičku pripremu i stavljanje nastavnih medija u funkciju.

Nastavni proces u školskoj knjižnici koristan je i za učenike i nastavnike jer omogućava rad u skupini, paru ili individualno. Takav nastavni proces nije lako provesti i iako se teži njegovom češćem provođenju, školska je knjižnica u našim uvjetima još uvijek više mjesto dogovaranja, nego izvođenja nastave.

Najbolji način pokazivanja dosega knjižnice i njezinih mogućnosti ozbiljnog sudjelovanja u obrazovnom procesu jest provedba školskog projekta. U školskom projektu korelacijski pristupamo temi, što pruža velike mogućnosti za istraživačko učenje, i nastoji se obuhvatiti što veća učenička populacija. Faze izrade školskog projekta moraju biti dobro osmišljene, razrađene i vođene. Školski projekt je najbolji primjer kako je u knjižnici moguće realizirati relevantan obrazovni sadržaj, izvan redovitog nastavnog procesa.

Iako na kvalitetu školske knjižnice utječu vanjski čimbenici kao što je proces financiranja, njezinoj kvaliteti najviše pridonosi sama osoba – školski knjižničar. Školski knjižničar je temelj uspješnosti rada školske knjižnice, a kroz nju i škole i njezinog obrazovanja. Često je uvriježeno mišljenje da školski knjižničari rade jednake poslove, no između školskih knjižničara postoje itekakve razlike. Valja uzeti u obzir različitost stručne spreme školskih knjižničara i različitosti njihova pristupa i angažmana.

Školski knjižničar mora uspostaviti dobru komunikaciju s korisnicima knjižnice te mora biti ljubazan, pristupačan i stručan. Na njemu je da kod učenika razvije ljubav prema knjizi i da ih motivira na čitanje ne samo lektirnih naslova, već i ostale literature koja će utjecati na formiranje njihove osobnosti i pristupa prema svijetu. Iako je, kao što smo vidjeli na primjeru *Prve osnovne škole* u Ogulinu, knjižničarka aktivna u provedbi odgojno-obrazovnih zadaća škole, mnoge su školske knjižnice bliže svom prvotnom, tradicionalnom obliku.

Pred školskog knjižničara stavljena je velika zadaća: biti kreativan, inovativan i u koraku s vremenom. Uz to što školski knjižničari učenike moraju naučiti kulturi ponašanja s tiskanim građom u školskoj knjižnici i razvijati u učenika ljubav prema knjizi, oni ih moraju potaknuti i na usvajanje vještina informacijske pismenosti kako bi se razvili u

pojedince svjesne važnosti informacija i znanja kao oružja potrebnog za cjeloživotno obrazovanje.

Opisano potvrđuje kako je školska knjižnica postala mjesto u školi koje je odavno izgubilo posudbenu i informacijsku ulogu i postalo središnje mjesto ispreplitanja multidisciplinarnosti i informacija. Kao takvo, omogućuje odgojno-obrazovnu djelatnost i izravno uključivanje knjižnice u nastavni proces i učenje osnovnoškolske institucije.

Zbog ubrzanog tehnološkog napretka i društva oformljenog kao društva znanja daljnja istraživanja bi stoga trebalo nastaviti u smjeru istraživanja informacijskih potreba korisnika - svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa kako bi se osigurale i razvile informacijske usluge koje su prilagođene potrebama korisnika osnovnoškolske knjižnice.

Literatura

1. Barić-Karajković, H., *Smjernice za rad školskog knjižničara u knjižnici osnovne škole u teoriji i praksi*, u: XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: *Smjernice za rad školskoga knjižničara*, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2012.
2. Bawden, D., *Information and digital literacies; a review of concepts*, Journal of Documentation, 2001, Dostupno na: <http://arizona.openrepository.com/arizona/bitstream/10150/105803/1/bawden.pdf>,
3. Bićanić, J., *Vježbanje životnih vještina: priručnik za razrednike*, Alinea, Zagreb, 2001.
4. Bilopavlović, T., *Dosadno mi je – što da radim?: priručnik za razvijanje dječje kreativnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
5. Blažeković, T.; Furlan, B., *Knjižnica osnovne škole*, Zagreb, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1993.
6. Bujas, N., *Radost učenja na zabavan način*, str. 135 – 136., u: XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH Šibenik, 2007. (Teme: *Školska knjižnica - Informacijska pismenost i poticanje čitanja; Suradnja u informacijskom društvu*), Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2008.
7. Čelić-Tica, V.; Leščić, J. *Novi UDK za školske knjižnice*, Zagreb, Školska knjiga, 2007.
8. Čudina-Obradović, M. *Motivacija za učenje : oblici, tipovi i mogućnosti povećanja*, u *Školska knjižnica i motivacija : zbornik proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske*, Crikvenica, 1996. / urednik Višnja Šeta. Rijeka :

- Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske ; Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, 1997. str. 9-14., Dostupno na: <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1932&broj=1&stranica=00111&rbr=900> (23. 12. 2014.)
9. Ćosić, K., Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu, Dostupno na: <http://www.os-visnjevaca.skole.hr/upload/os-visnjevaca/multistatic/158/ULOGA%20%20SKOLSKE%20%20KNJIZNICE%20%20U%20ODGOJNO-OBRAZOVNOM%20PROCESU.ppt> (17. 12. 2014.)
 10. *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*, Narodne novine 63/08, 90/10
 11. *Godišnji plan rada školske knjižnice: Koliko se koristimo njome, toliko i vrijedi*, Školske novine br. 19, 18. svibnja 1999.
 12. *Klek: list učenika Prve osnovne škole Ogulin*, br. 56., lipanj 2012., ur. Đurđa Špehar
 13. Kobola, A. *Unapređivanje čitanja u osnovnoj školi*, Zagreb, Školska knjiga, 1977.
 14. Kovačević, D., *Istraživanje u školskoj knjižnici: Prvi koraci u osamostaljivanju učenika i sudjelovanju u vlastitom obrazovanju*, Dostupno na: <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K9923/KOVACEVIC.pdf> (28. 01. 2015.)
 15. Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovričević, J. *Školska knjižnica – korak dalje*, Zagreb, Zavod za informacijske studije altaGama, 2004.
 16. Kovačević, D.; Lovrinčević, J., *Školski knjižničar*, Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012.

23. *Presidential Committee on Information Literacy: Final Report*, Dostupno na:
<http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>, (01.04.2015.)
24. Ravlić, D., *Kvizovi za poticanje čitanja*, XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik, 2007., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2008., Dostupno na:
http://www.azoo.hr/images/izdanja/19_Proljetna_skola_knjiznicara2007_web.pdf,
(28. 01. 2015.)
25. *Standard za školske knjižnice*, Narodne novine 105/9, 5/98
26. Roth, B., *PISA 2006 : Prirodoslovne kompetencije za život*, Zagreb, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja – PISA centar, 2007., Dostupno na:
<http://www.erisee.org/downloads/2013/2/b/PISA-kompetencije%202006%20HR.pdf>
27. Saetre, T. P. *IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
28. Sečić, D., *Informacijska služba u knjižnici*, Naklada Benja, Rijeka, 1995.
29. Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34 (2000), Dostupno na:
<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html>
30. Stričević, I. *Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica : uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje – obveza ili užitak : zbornik / priredila Ranka Javor*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009.
31. Stričević, I., *Slobodan pristup informacijama za djecu i mladeži – granice i odgovornosti*, u: *Slobodan pristup informacijama u službi kulturnog razvitka*,

- zbornik radova, ur. Alenka Belan-Simić i Aleksandra Horvat, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2002., str. 141. -155.
32. Stropnik, A., *Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade*, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2013.
33. Špiranec, S., *Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje*, Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1> (01.04.2015.)
34. Špiranec, S.; Banek Zorica, M., *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*, Zavod za informacijske studije, Zagreb, 2008.,
35. *Što je samostalnog učenje?*, Dostupno na: <http://www.nakladaslap.com/public/docs/knjige/Samostalno%20ucenje%20-%20pog.pdf>, 23. 03. 2015.
36. Tadić, K., *Rad u knjižnici*, Opatija, Naklada Benja, 1994.
37. Tošić-Grlač, S., *Model rada školskog knjižničara u poticanju čitanja*, XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik, 2007., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2008.,
38. Turković, V., *Zadaci školske knjižnice i njena organizacija*, Zagreb, Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SRH, 1968.
39. *Uloga školske knjižnice u projektnoj nastavi*, Dostupno na: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/3/39/Uloga_%C5%A1kolske_knji%C5%BEnice_u_projektnoj_nastavi.ppt (10. 04. 2015.)
40. *What is online learning?*, Dostupno na: <http://www.ed.ac.uk/studying/postgraduate/degree-guide/online-learning/about> (01. 07. 2015.)

41. *Zakon o knjižnicama*, Narodne novine 105/1997, 5/1998, 104/2000, 87/2008, 69/2009

42. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, Narodne novine 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 16/12, 86/12

43. Zovko, M., *Školska knjižnica u novom tisućljeću*, Senj. zb. 36, 43-50 (2009.),
Dostupno na:
https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCMQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.azoo.hr%2Fimages%2Fstories%2Fdokumenti%2FM_Zovko-Skolska_knjiznica.ppt&ei=988bVdT9EdfUaqOOgJgN&usg=AFQjCNEchrXMFyuFKVBPzJ7fO7O35YFzuw&sig2=kZlOCgjl5JqDN20pV6960g&bvm=bv.89744112,d.d2s, (30. 03. 2015.)

44. Zovko, M., *Važnost čitanja*, u *Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja*, u: XXIII Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011.

45. Zovko, M.; Čelić – Tica, V., *Pokazatelji uspješnosti rada u školskim knjižnicama*, u: Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 101 – 116., Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/93690> (05. 02. 2015)

46. Zovko, M., *Školska knjižnica – zakonski okviri djelatnosti*, XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik, 2007., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2008.,
Dostupno na:
http://www.azoo.hr/images/izdanja/19_Proljetna_skola_knjiznicara2007_web.pdf, (28. 01. 2015.)

47. Zurkowski, Paul G., *The Information Service Environment: Relationships and Priorities*, National Commission on Libraries and Information Science, 1974.

Prilozi

Prilog 1. Primjer listića iz radionice upoznavanja s referentnom zbirkom

Prilog 2. Primjer kviza *Šegrt Hlapić* održanog u POŠ Ogulin

Prilog 3. Diskretni zaštitni proigram

Prilog 4. Izložbeni pano u svrhu *Mjeseca borbe protiv ovisnosti* (projekt *Samo reci, ja znam!*)

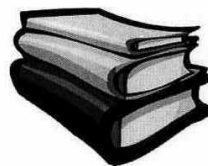
Prilog 5. Rap pjesma grupe Mladih knjižničara *Pjeva se plućima*

Prilog 6. Igrokaz Mladih knjižničara kojim se učenike prvih razreda educiralo o pravilnom odnosu prema knjigama

Prilog 7. Književni susret sa Zlatkom Krilićem u POŠ Ogulin

Prilog 1. Primjer listića iz radionice upoznavanja s referentnom zbirkom

SNALAŽENJE U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI – grupa A

1. Svojim riječima opiši čemu služi školska knjižnica!

2. Što NE smijemo raditi u knjižnici?

3. Kako jednim imenom nazivamo zbirku u kojoj se nalaze enciklopedije, leksikoni, rječnici i atlasi?

4. Smiju li se enciklopedije, leksikoni, rječnici i atlasi posuđivati i koristiti izvan knjižnice? Objasni zašto!

DA NE

5. Kako su poredani pojmovi u ENCIKLOPEDIJI? Promotri enciklopediju i zaokruži odgovor!

po duljini

po širini

po abecedi

po brojevima

po težini

6. U enciklopediji pronađite pojam VODA te ispišite barem dvije rečenice iz enciklopedije!

7. U rječniku pronađite sljedeće riječi i njihova značenja te ih zapišite!

KONSTELACIJA - _____

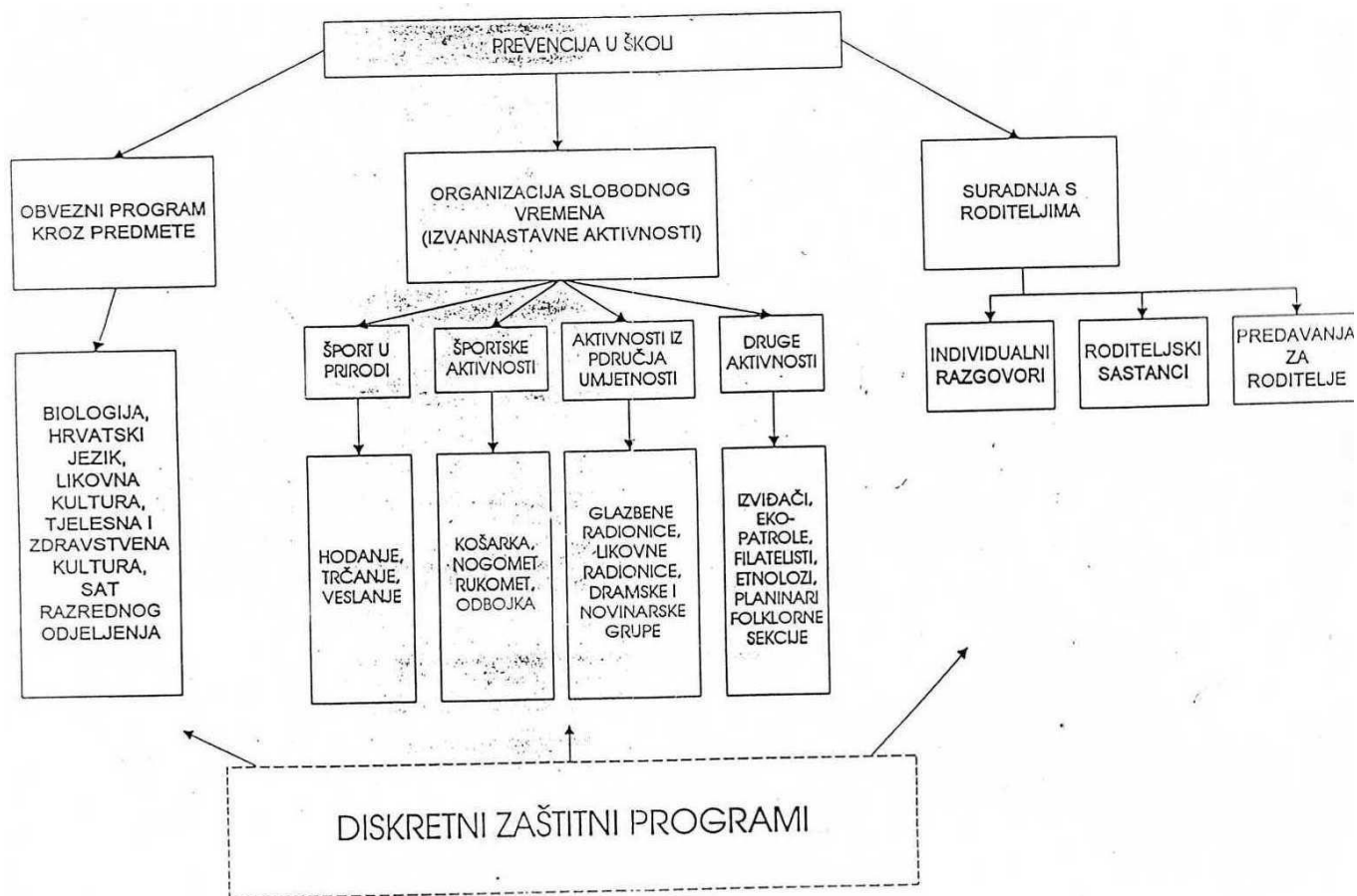
PUPIL - _____

DAS BROT - _____

Prilog 2. Primjer kviza *Šegrt Hlapić* održanog u *POŠ Ogulin*

Prilog 3. Diskretni zaštitni proigram

Prilog 4. Izložbeni pano u svrhu Mjeseca borbe protiv ovisnosti (projekt Samo reci, ja znam!)

Prilog 5. Rap pjesma grupe Mladih knjižničara *Pjeva se plućima*

PJEVA SE PLUĆIMA

Naćulite uši, ovdje netko puši,
pa dimom sebe i sve druge guši.

Ne puši duhan
još za mlada doba,
da ne dođeš prije ~~vremena~~
do crnog groba.

U svakom pušenju poezije ima,
svaka pjesma pjeva se plućima,
a ne može baš cigareta svaka
spjevati rekvijem za plućnog raka.

Volim te, volim, do posljednjeg dima,
šapnuo je moj račić u plućima..

Nemoj gledat' druge,
već pametan budi,
od otrovnog nikotina
čuvaj svoje grudi.

Čiste glave
bez "cuge" i trave
zafrkancije, zezancije,
smijancije, ludancije.

Napisali: grupa Mladih knjižničara

Prilog 6. Igrokaz Mladih knjižničara kojim se učenike prvih razreda educiralo o pravilnom odnosu prema knjigama

Prilog 7. Književni susret sa Zlatkom Krilićem u *POŠ* Ogulin

